

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 20.07.2022

Saksnr.: 22-033387ASD-BORG/01

Dommere:

Lagdommer

Elizabeth Baumann

Lagdommer

Nils Ihlen Ramm

Ekstraordinær

Ellen Mo

lagdommer

Ankende part	Staten v/Tilsynsrådet for advokatvirksomhet	Advokat Stein-Erik Jahr Dahl
Ankemothpart	Serkan Bulut	Advokat Toralf Wågheim

Sakens hovedspørsmål gjelder gyldigheten av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet (Tilsynsrådet) sitt avslag på søknad om ny advokatbevilling etter tilbakekall og krav om erstatning.

Oslo tingrett avsa 4. februar 2022 dom og kjennelse med slik domsslutning:

1. Tilsynsrådet for advokatvirksomhet sitt vedtak av 16. desember 2021 er ugyldig.
2. Serkan Buluts krav om at vedtakene av 23. november 2020, 11. mars 2021 og 30. september 2021 kjennes ugyldige avvises.
3. Serkan Buluts krav om at Tilsynsrådet for advokatvirksomhet skal pålegges å utstede ny advokatbevilling til ham avvises.
4. Staten v/ Tilsynsrådet for advokatvirksomhet er erstatningsansvarlig for det tapet Serkan Bulut har lidt ved å være uten advokatbevilling fra 23. november 2020.
5. Staten v/Tilsynsrådet for advokatvirksomhet dømmes til å erstatte Serkan Buluts utgifter til rettsgebyr kroner 9 784,-.

Staten v/Tilsynsrådet har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjelder tingrettens domsslutning post 1, 4 og 5. Ankeforhandling er holdt 9. og 10. juni 2022 i Borgarting lagmannsretts hus. For staten møtte, i tillegg til prosessfullmektigen, seniorrådgiver Jan André Johannessen i Tilsynsrådet, som avga forklaring. Serkan Bulut møtte sammen med sin prosessfullmektig og avga forklaring. Det ble avhørt ytterligere ett vitne. Om bevisføringen for øvrig vises til rettsboken.

Partene er enige om at tingrettens saksfremstilling, med enkelte unntak, kan legges uprøvd til grunn for ankeforhandlingen, jf. tvisteloven § 29-16 annet ledd. Side 1–23 i tingrettens dom gjengis derfor nedenfor:

Saksøker Serkan Bulut fikk advokatbevilling i 2013. I 2017 ble bevillingen tilbakekalt. Lovligheten av tilbakekallet har vært prøvd av domstolene i flere instanser. I Oslo tingretts dom av 26. oktober 2018 er bakgrunnen for tilbakekallet grundig beskrevet. For sammenhengens skyld inntas hele beskrivelsen her (på sidene 2-13):

Saksøker, Serkan Bulut, fikk advokatbevilling 28. juni 2013. Som alle som får bevilling, mottok Bulut et brev med blant annet følgende informasjon fra Tilsynsrådet for Advokatvirksomhet («Tilsynsrådet»):

Tilsynsrådet forutsetter at man som advokat setter seg godt inn i gjeldende regler for advokatvirksomhet og innretter seg i samsvar med disse. Vi viser her spesielt til:

- Domstoloven av 13.08.1915, kap. 11 og 13 om rettshjelpvirksomhet og advokater
- Advokatforskriften av 20.12.1996
- Hvitvaskingsloven av 6.3.2009

Bulut meldte firmaendring fra Lund & Co til Follegg og Co Advokatfirma AS med virkning fra og med 1. september 2014. I begge disse firmaene hadde Bulut fått fritak fra regnskaps- og revisjonsplikten etter søknad til Tilsynsrådet.

I brev av 30. april 2016 til Tilsynsrådet informerte Bulut om oppstart i Advokatfirmaet Suleiman & Co AS («Suleiman») fra 1. mai 2016. Av brevet følger det blant annet at han er klar over at han har regnskaps- og revisjonsplikt «ift min advokatvirksomhet»:

Undertegnede, Serkan Bulut, inngir herved melding om oppstart av advokatvirksomhet med virkning fra 1. mai 2016. Advokatvirksomheten startes som fast ansatt advokat i Advokatfirmaet Suleiman & Co AS, orgnr. 915.138.039 MVA, Dronningens gate 13- 0152 Oslo, tlf: 21390454, mob: 97151331, faks: 21390455.

Ansettelsesforholdet som fast ansatt advokat startet 1. mai 2016.

Undertegnede overtar videre prinsipalansvaret for følgende advokatfullmektiger, som i dag er fullmektiger under ansvarlig advokat Erlend Ringnes Efskind i Advokatfirmaet Suleiman & Co AS:

- 1) Musharraf Ashraf
- 2) Ali Reza Afshar
- 3) Marigona Jahaj

I perioden 1. mai 2015 til 1. mai 2016 har advokat Erlend Ringnes Efskind drevet advokatvirksomhet, samt hatt prinsipalansvaret for ovennevnte fullmektiger. Undertegnede overtar prinsipalansvaret fra og med 1. mai 2016.

Erklæring om sikkerhetstillegg vil bli mottatt av Tilsynsrådet innen få dager, da ansvarsforsikring er bestilt for undertegnede den 29. april 2016. Det bes om å få tilsendt faktura for bidrag til Tilsynsrådet pr epost til post@scolaw.no.

Jeg er videre klar over at jeg har regnskaps- og revisjonsplikt ift min advokatvirksomhet.

Det bes om at undertegnede mottar bekreftelse på at oppstart av advokatvirksomhet er registrert.

Arbeidskontrakten med Suleiman ble inngått 30. mars 2016. I arbeidskontrakten er det avtalt provisjonslønn med 50 % provisjon på innbetalt salær. Forutsetningen for provisjonslønnen er at Bulut har prinsipalansvar for opptil fem advokatfullmektiger til enhver tid.

Ettersom organiseringen av advokatfirmaet Suleiman har betydning for saksøkers advokatbevilling, og årsaken til at denne er tilbakekalt, beskrives dette nedenfor:

Advokatfirmaet Suleiman ble opprettet 28. mars 2015 ved at advokatfirmaet overtok virksomheten til Nazir Advokatfirma (organisert som et enkeltmannsforetak). Nazir advokatfirma var på dette tidspunktet under Tilsynsrådets forvaltning etter at det ble tatt ut tiltale mot tidligere eier av selskapet, Mohammad Shazad Chaudry Nazir, i Lime-saken, og Nazirs advokatbevilling ble suspendert. Forvalteroppdraget, utført av Audun Lillestølen i Lynx Advokatfirma DA, ble avsluttet samtidig med opphøret av Nazir Advokatfirma. Siden stiftelsen av Suleiman, har selskapet vært eid og styrt av fire personer som ikke har advokatbevilling, herunder Nazir, hans ektefelle Saima Zubair (daglig leder), Nazirs svigerfar Muhammad Zubair og Asim Ahmad (administrerende partner).

På tidspunktet for stiftelsen av Suleiman var Anna Juliusdottir den eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokaten i selskapet. Juliusdottir sluttet etter kort tid, og Erlend Efskind overtok da dette ansvaret alene. Da Efskind sluttet 1. mai 2016, ble Bulut ansatt, og meldt inn med regnskaps- og revisjonsansvar til Tilsynsrådet. På dette tidspunktet var det i tillegg to andre advokater i selskapet med bevilling (Robina Hussain og Mehvish Taj Haider), men disse hadde søkt om og fått fritak fra regnskaps- og revisjonsplikten. I september 2016 startet Hans Haavind som advokat, og også han fikk fritak på tilsvarende måte som Hussain og Taj Haider. Dette betyr at Bulut var den eneste av advokatene i selskapet med regnskaps- og revisjonsansvar i den perioden han arbeidet der.

For ordens skyld nevnes at Erlend Efskind stod registrert med regnskaps- og revisjonsansvar hos Tilsynsrådet en periode etter at han sluttet hos Suleiman, fordi han ikke hadde meldt fra at han sluttet i selskapet. Efskind fikk for øvrig tilbakekalt sin advokatbevilling i vedtak av 24. august 2016 som følge av at han til tross for flere pålegg, ikke hadde innsendt komplett egenerklæring med revisoruttalelse og vedlegg for regnskapsåret 2015, jf. domstoloven § 230 nr. 3.

Tilsynsrådet hadde hatt organiseringen av Suleiman «under lupen» en periode. Blant annet hadde forvalter Audun Lillestølen informert Tilsynsrådet om at det var «betydelige utfordringer når det gjaldt de ansattes kontroll med den daglige advokatvirksomheten i selskapet», som blant annet skyldtes at «eierandelene i selskapet ikke [var] hos selskapets advokater/advokatfullmektiger», som er det vanlige. I tillegg hadde det kommet merknader fra Fylkesmannen fra Oslo og Akershus om uregelmessigheter knyttet til selskapets håndtering av ordningen med fri rettshjelp.

Styret i Tilsynsrådet besluttet 22. juni 2016 å avholde uanmeldt bokettersyn/uanmeldt tilsynsbesøk hos Suleiman. Det uanmeldte tilsynsbesøket ble gjennomført 14. november 2016 av revisjonsfirmaet Ernst & Young og Tilsynsrådet. Selskapet v/ Serkan Bulut ble varslet i brev av samme dato, som ble overlevert saksøker ved ankomst. Det ble gjennomført et avtalt oppfølgingsbesøk 20. desember 2016.

Den endelige bokettersynsrapporten fra Ernst & Young kom 4. mai 2017, og dekker perioden 1. januar 2015 til 31. oktober 2016. Suleiman hadde fått

mulighet til å kommentere utkastet til rapport før den endelige rapporten kom. Merknadene ble innsendt i brev av 3. mai 2017, som var undertegnet av samtlige advokater i firmaet.

I rapporten er det påvist flere avvik i organiseringen av virksomheten, i føring av regnskap og håndtering av klientmidler mv. Retten vil vise til følgende utdrag i rapporten som har betydning for vedtaket om tilbakekall av saksøkers bevilling:

Under punkt 3 om regnskapsføring:

På tidspunktet for gjennomføring av bokettersynet innehar ikke regnskaps- og revisjonspliktig advokat noen form for lederstilling. Vi har heller ikke mottatt noe dokumentasjon under gjennomføringen av bokettersynet som tyder på at regnskaps- og revisjonspliktig advokat har noen form for særskilt myndighet til å føre kontroll med virksomheten. Forholdet er videre bekreftet ved forespørsel til selskapet i første besøk hvor regnskaps- og revisjonspliktig advokat Serkan Bulut opplyser at han ikke har noen form for kontroll over virksomheten da dette er Asims oppgave og at han ikke har hatt noen betydelig kontakt med daglig leder da dette er Asims ansvar. Serkan Bulut spesifiserer at han ikke har kontroll over økonomiske spørsmål da dette også er Asims oppgave og han selv har kun vært ansatt i seks måneder. Selskapet har oppgitt motsigende opplysninger. Serkan Bulut har opplyst at daglig leder Saima Zubair har vært i permisjon i hele perioden han har vært i ansettelsesforhold med selskapet, mens eierne ved Asim Ahmad og Saima Zubair opplyser at permisjonen har startet i august 2016 med planlagt varighet til desember 2016. Vi har mottatt en signert bekreftelse på permisjonen etter det første besøket.

[...]

Det foreligger en oppdragsavtale vedrørende juridiske tjenester mellom Leif Martin Freyer Juridisk Rådgivning og Advokatfirmaet Suleiman & Co AS. Det foreligger dokumentasjon på at oppdragstaker, heretter Leif Martin Freyer, har inngått flere rettshjelpsoppdrag på vegne av Advokatfirmaet Suleiman & Co AS og at han har fakturert sine tjenester fra selskapet. Dette har han ikke hatt anledning til ettersom han ifølge Tilsynsrådets register har drevet sin virksomhet fra et annet foretak, inntil Advokatbevillingsnemden 15. desember 2016 nedla forbud mot at han utøvde rettshjelp, jmf. Domstollovens § 218 annet ledd nr. 1, jmf. Domstollovens § 219 tredje ledd.

Avtalen spesifiserer at Leif Martin Freyer «kan - i perioder - sitte i kontorfellesskap med oppdragsgiver. Det kan samtidig fremgå av Oppdragstaker brevark at han gjør det». Avtalen spesifiserer i punkt 2.5 at Leif Martin Freyer skal være tilgjengelig i selskapets lokaler i minst 33 timer per uke, fordelt på dager minimum syv timer i tre dager og minimum 6 timer i to dager. Avtalen spesifiserer videre at juridisk arbeid tildelt fra selskapet skal faktureres fra Leif Martin Freyer, men betales til selskapet.

Leif Martin Freyers vederlag for utført arbeid er 35% av alle innbetalinger i løpet av en kalendermåned, dog minimum NOK 25 000 eks. mva.

Serkan Bulut sitt lønnsgrunnlag er 50% provisjon på innbetalt salær knyttet til arbeid utført av advokaten. Da det ikke er noen minimumsutbetaling nevnt i kontrakt er følgelig advokaten i henhold til kontrakten ikke økonomisk uavhengig, ref. advokatforskriften kap. 12 punkt 2.1. Som eneste regnskap- og revisjonspliktig advokat i selskapet vil det være en naturlig arbeidsoppgave å føre regnskap og kontrollere overholdelsen av regler for behandling av klientmidler for hele virksomheten. Lønnsavtalen, sammen med informasjon gitt av Serkan Bulut om sin oppgaver i form av kontroll med virksomheten, indikerer at advokaten ikke har ansett dette som sin oppgave.

Under punkt 4 om klientmidler:

Ved gjennomgang av prosessen rundt klientmidler spesifiserte Robina Hussein at advokatene fokuserer på seg selv og deres inntjening og derved ivaretar sin plikt til uavhengighet for eierne og deres interesser. Videre spesifiserer hun at de som ikke er advokater ikke har mulighet til å overstyre advokatene i faglige spørsmål da det er den enkelte advokat som er ansvarlig advokat i sakene. Dette er direkte i strid med opplysninger gitt i søknad om fritak [fra regnskaps- og rapporteringsplikten].

Selskapet har avstemt klientmidler i nettbank mot regnskapskonto for klientmidler og avstemmingsfunksjon for regnskapskonto for klientmidler i regnskapsprogrammet. Følgelig er ikke klientmidler avstemt mot klientansvar, bekreftet ved det andre besøket i sammen med Carla Barata og Asim Ahmad. Selskapet har følgelig ikke utført avstemminger av klientmidler mot klientansvar i henhold til advokatforskriftens § 3-6. Serkan Bulut, Carla Barata og Asim Ahmad bekreftet at det er Carla Barata og Asim Ahmad som utfører avstemmingene. Advokatene selv er ikke nevneverdig med i avstemmingsprosessen, men opplyser at de har oversikt over egne saker. Ved forespørsel om eventuelle kontrollhandlinger regnskap- og revisjonspliktig advokat hadde ble vi opplyst under det andre besøket om at han ikke hadde noen kontrollhandlinger for å sikre riktig behandling av klientmidler og klientansvar, jf 3. kapittel i rapporten. Vi har ikke mottatt dokumentasjon som tilsier at regnskaps- og revisjonspliktig advokat har gjennomført kontroll med avstemmingene.

I punkt 6 i bokettersynsrapporten er det inntatt flere punkter som «anbefales utredet», samt forhold som «må utbedres». Under «Anbefalinger» følger det blant annet at regnskaps- og revisjonspliktig advokat får en ledende rolle i selskapet, gjerne styreleder, «som anbefalt av selskapets revisor i nummerert brev nr. 1». Det nummererte brevet det vises til ble inngitt 8. januar 2016 av selskapets tidligere revisor, Svein Brataas i BDT Viken, til Suleiman ved styrets leder Salma Zubair, altså før Bulut startet der som advokat. Essensen i brevet er at organiseringen i Suleiman ikke er «uproblematisk», ettersom den som har formell styringsrett over advokatvirksomheten ikke er advokat. Det anbefales at advokat Erlend Efskind meldes inn i styret. Brataas frasa seg

revisoroppdraget for Suleiman, og Erik Christoffersen i Echås Revisjon AS overtok som revisor 22. mars 2017.

Under forhold som «må utbedres» fremkommer blant annet at de «advokatene som er fritatt for regnskaps- og revisjonsplikt må melde fra til Tilsynsrådet at de håndterer klientmidler og følgelig er pliktige for regnskap og revisjon», samt at «selskapet avstemmer klientmidler i henhold til advokatforskriften § 3-6».

På bakgrunn av funnene i bokettersynsrapporten ble saksøker og selskapet i brev av 27. september 2017 varslet om at styret i Tilsynsrådet ville behandle saken. Saksøker fikk mulighet til å fremsette sine kommentarer til styrets behandling av bokettersynsrapporten, og disse ble innsendt 4. oktober 2017 (undertegnet av samtlige advokater).

Det ble avholdt styremøte i Tilsynsrådet 19. oktober 2017. I brev av 2. november 2017 til Serkan Bulut meddeles at Tilsynsrådet har foreslått for nemnden, som har vedtakskompetanse, at saksøkers advokatbevilling tilbakekalles i medhold av domstoloven § 230 første ledd nr. 1, og at de tre øvrige advokatene i selskapet får en advarsel. Følgende begrunnelse gis for forslaget om å tilbakekalle Buluts advokatbevilling:

Under punktet «Generelt»:

Det fremstår som påfallende at selskapets ledelse konsekvent har begrenset ansvaret ved bl. a. kun å ha én regnskaps- og revisjonspliktig advokat over flere år. Hver gang den ansvarlige advokat har sluttet eller fått tilbakekalt sin bevilling, har vedkommende bare blitt erstattet av en ny. Det vises til at selskapet, siden opprettelsen og frem til Tilsynsrådet ble involvert, kun hadde engasjert en ansvarlig advokat for hele virksomheten, og at dette har skjedd tre ganger, hvorav en, Erlend Efskind, allerede har mistet sin advokatbevilling som følge av at selskapet ikke oppfylte sine forpliktelser. Styret viser også til den erklæring som selskapet v/ administrerende partner Asim Ahmad selv har gitt vedørende opphøret av Erlend Efskinds ansettelse. Det fremgår her at "*bakgrunnen for ansettelsen var et midlertidig behov for en advokat i en begrenset periode*". For styret fremstår ordningen som svært lite tillitvekkende.

Advokat Serkan Bulut ble registrert som praktiserende advokat i selskapet med virkning fra 1.5.2016. Han var på dette tidspunkt den eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat i selskapet. Arbeidskontrakten som selskapet inngikk med Bulut den 10.3.2016, synes imidlertid å ha meget dårlige vilkår for arbeidstaker, tatt i betraktning det ansvaret Bulut faktisk påtok seg. Sammenliknet med de øvrige advokatenes arbeidskontrakter var Bulut for eksempel ikke sikret noen fast lønn, den var utelukkende provisjonsbasert. Samtidig forpliktet han seg til å ha opptil fem advokatfullmektiger autorisert under seg til enhver tid. Dersom han nektet dette, risikerte han ifølge kontrakten å få redusert lønn.

Etter styrets vurdering har selskapet latt hensynet til profitt gå på bekostning av de krav til advokatens uavhengighet og forsvarlig oppfølging av advokatens fullmektiger. Det vises her til Regler for god advokatskikk pkt. 2.1 om uavhengighet og pkt. 5.7 om forholdet mellom advokat og advokat fullmektig.

Under punktet «Kontroll med virksomheten»:

Det fremgår klart av Ernst og Young AS' bokettersynsrapport at advokat Bulut ikke har hatt noen kontroll med advokatvirksomheten, utover eventuelt sin egen portefølje. Det til tross for at han har påtatt seg slikt ansvar som selskapets eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat. Styret finner dette sterkt kritikkverdige, og mener forholdet i seg selv reiser spørsmål om advokat Bulut er skikket som advokat, jf. vilkåret i domstoloven § 230 første ledd nr. 1.

Selv om Serkan Bulut og de øvrige ansatte advokatene i selskapet har manglet både formelle og reelle styringsposisjoner, må det kunne forventes at den enkelte advokat, på selvstendig grunnlag, tar stilling til om driften i selskapet er forsvarlig innrettet til enhver tid. Videre må det kunne forventes at den enkelte advokat tar nødvendige grep for å endre på eventuelle uforsvarlige forhold vedrørende selskapets advokatvirksomhet. Dersom advokaten ikke er i posisjon til å få gjennomført de nødvendige endringene, må man opphøre virksomheten ved å gå ut av selskapet. Dette gjelder uavhengig av den formelle organisasjonsform som den enkelte advokat har valgt å være en del av.

Under punktet «Behandling av betrodde midler»:

Videre er det avdekket flere kritikkverdige forhold når det gjelder behandlingen av betrodde midler. Ernst & Young AS har i sin bokettersynsrapport lagt til grunn at selskapet ikke har utført avstemninger av klientmidler mot klientansvar i henhold til advokatforskriften § 3-6. Det fremgår videre at den av advokatene som står oppført med regnskaps- og revisjonsplikt i selskapet, Serkan Bulut, ikke har utført noen særskilte kontrolloppgaver i selskapet, og at han selv har bekreftet dette overfor Tilsynsrådets bokettersynsrevisor (jf bokettersynsrapporten pkt. 3). Styret fester derfor ikke lit til den etterfølgende forklaring, om deltakelse ved klientmiddelavstemming, som advokat Bulut har avgitt i selskapets brev av 4.10.2017 til Tilsynsrådet.

Basert på de opplysninger som fremgår av bokettersynsrapporten og selskapets egne forklaringer i brev av 4.10.2017 legger styret videre til grunn at selskapets klientmiddelbehandling har vært ivaretatt av en person som ikke selv er advokat, og som derfor ikke har hatt anledning til å behandle slike midler, jf advokatforskriften § 3-2. Det vises i den forbindelse til at skriftlig fullmakt første ble gitt selskapets administrerende partner, Asim Ahmad, den 5.5.2017.

Det fremgår også av rapporten at klientmidler fra eiendomsoppgjør ikke er satt inn på en særskilt klientkonto for eiendomsmegling, jf advokatforskriftens § 3-2 andre ledd, at selskapet ikke har meldt inn transaksjonen til Finanstilsynet i henhold til eiendomsmeglingsforskriften § 2-9 eller tegnet ansvarsforsikring som dekker eiendomsmegling i henhold til eiendomsmeglingsloven § 2-1 første ledd. Det fremgår også at selskapets regnskaps- og revisjonspliktige advokat, Serkan Bulut, ikke har kontrollert at klientkonto er blitt opprettet i tråd med advokatforskriften.

Under punktet «Ulovlig rettshjelp»:

Når det gjelder manglende kompetanse hos selskapets ledelse, vises det også til at selskapet inngikk en tilknytningsavtale med Leif Martin Freyer, noe som innebar at det er i en lengre periode ble drevet rettshjelp i strid med gjeldende regelverk fra selskapet. Det er grunn til å tro at den ulovlige virksomheten hadde fortsatt dersom Freyer ikke hadde fått nedlagt forbud mot å drive slik virksomhet, jf. Advokatbevillingsnemndens vedtak av 15.12.2016. Etter styrets vurdering må det i det minste kunne forventes av selskapets ansvarlige advokat, at han sørger for at selskapet ikke inngår avtaler som innebærer at det ytes ulovlig rettshjelp fra selskapet. Et slikt ansvar påhviler til en viss grad også de øvrige advokatene i selskapet.

Under punktet «Ordningen med fri rettshjelp»:

Styret konstaterer videre at også Fylkesmannen i Oslo og Akershus har gitt uttrykk for mistillit til advokatselskapet i forbindelse med bruk av ordningen med fri rettshjelp. Denne ordningen er i stor grad basert på tillit, og det foreligger følgelig en berettiget forventning fra myndighetenes side om at advokatene som hever salær etter ordningen innretter seg lojalt etter de regler som gjelder for den.

Styret finner det derfor svært kritikkverdig at det ved flere anledninger er blitt avdekket at tidligere advokaters personlige ID (buypasskort) er blitt brukt av andre ansatte i selskapet. Særlig gjelder dette ettersom forholdet allerede første gang ble påpekt fra Fylkesmannens side i eget møte med selskapets ansatte. At selskapet ikke endrer sine rutiner slik at slike episoder ikke gjentar seg etter at et så tydelig varsel er gitt, er i seg selv en klar indikasjon på at advokatselskapet driver uforsvarlig.

Under punktet «Oppsummering»:

De kritikkverdige forholdene som er avdekket har gjort seg gjeldende over lengre tid, helt siden selskapet ble opprettet. Selskapet har videre fått flere oppfordringer og varsler om behov for endringer, uten at dette er blitt fulgt opp fra selskapets side. De kritikkverdige forholdene i saken er samlet sett av en slik alvorlig karakter at de innebærer et vesentlig avvik fra det som forventes når det gjelder drift av- og kontroll med et advokatselskap.

Styret har derfor vurdert muligheten for sanksjon mot selskapet som sådan, men dagens regelverk åpner ikke for muligheten til å få stoppet en

virksomhet i et advokatselskap som er organisert i samsvar med loven selv om driften fremstår som uforsvarlig. At virksomheten både eies og ledes av personer som ikke er advokater, har i dette tilfellet vist seg uheldig, men er ikke i strid med loven. De sanksjonsmuligheter som er tillagt tilsynsmyndigheten etter domstolloven er i utgangspunktet rettet inn mot den enkelte advokats bevilling.

Forholdene som er avdekket reiser imidlertid tvil om selskapets ansatte advokater kan sies å inneha den nødvendige tillit. Styret har vært i tvil om hvilken reaksjon som er nødvendig i dette tilfellet. Etter styrets mening er det et åpenbart behov både for endringer av selskapets organisering og endring av den måten advokatselskapet drives på.

Styret mener videre at advokat Serkan Bulut har hatt et særskilt ansvar når det gjelder den mangelfulle oppfølgingen med selskapets drift. Det forhold at han har manglet en formell lederposisjon og dermed kan ha hatt vanskeligheter med å få gehør for sine synspunkter er forståelig, men kan likevel ikke unnskylde hans unnlaterse når det gjelder å øve kontroll med virksomheten ut fra det ansvaret han påtok seg som selskapets eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat. Det vises også til at Buluts forgjenger, tidligere advokat Erlend Efskind, mistet sin bevilling som følge av manglende oppfyllelse av selskapets forpliktelser og at også Bulut må ha vært kjent med dette forholdet, uten at dette siste er avgjørende på noe vis.

Advokat Serkan Bulut har etter styrets vurdering mistet den tilliten som er nødvendig i yrket, jf. domstolloven § 230 første ledd nr. 1. Vilkårene for å tilbakekalle Buluts advokatbevilling er følgelig til stede, idet det presiseres at forholdene nødvendiggjør et slikt tiltak. Advokat Bulut innberettes etter dette til Advokatbevillingsnemnden med forslag om tilbakekall av hans advokatbevilling.

Saksøker sendte inn sine merknader til Tilsynsrådets forslag i brev av 23. november 2017 (undertegnet av alle fire advokatene i selskapet) og i brev av 29. november 2017 (kun innsendt av Bulut). Det gis motstridende informasjon i brevene når det gjelder hvilken kontroll og hvilket ansvar Bulut hadde for selskapets regnskaper og drift.

Advokatbevillingsnemnden behandlet Tilsynsrådets forslag om tilbakekall i styremøte 14. desember 2017. Nemnden sluttet seg i det vesentlige til vurderingene og begrunnelsen fra Tilsynsrådet, og fant at det var grunn til å tilbakekalle Buluts bevilling. Følgende inntas fra vedtaket:

Nemnden bemerker innledningsvis at det er helt nødvendig for opprettholdelsen av tilliten til advokatstanden at advokater innretter sin virksomhet i tråd med gjeldende regelverk. Advokat Serkan Bulut har etter nemndens syn ikke innrettet sin advokatvirksomhet slik at sentralt regelverk som berører denne er etterlevd på tilfredsstillende måte. Det vises i den forbindelse til Tilsynsrådets begrunnelse der følgende hovedpunkter hva gjelder kritikkverdige forhold synes å være vektlagt:

- Generelt mangelfull kontroll med driften av advokatvirksomheten
- Mangelfull regnskapsførsel og behandling av betrodde midler
- Uriktige opplysninger til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet
- Medvirkning til ulovlig rettshjelpvirksomhet
- Misbruk av ordningen med fri rettshjelp
- Arbeidskontrakt i strid med Regler for god advokatskikk

I hvilken grad Bulut kan holdes ansvarlig for ovennevnte forhold avhenger av hvilken rolle han har hatt i selskapet Advokatfirma Suleiman & Co AS fra tidspunktet for hans tiltredelse og i den perioden han har drevet advokatvirksomhet herfra.

[...]

Serkan Bulut har tidligere stått oppført med to andre advokatpraksiser i Tilsynsrådets register. Han er registrert som praktiserende advokat i selskapet Lund & Co Advokatfirma AS i perioden 13.3.2014-31.8.2014, og deretter i selskapet Follegg & Co Advokatfirma AS i perioden 1.9.2014-30.4.2016. I begge disse praksisene hadde han selv søkt om, og fått innvilget, fritak fra regnskaps- og revisjonsplikten. Hans ansvar i Advokatfirma Suleiman & Co AS var således mer omfattende enn hva han hadde hatt under tidligere arbeidsforhold, noe også Bulut må ha vært klar over. Det vises til Tilsynsrådets krav om at Bulut måtte fremlegge dokumentasjon på at han hadde antatt en revisor som sa seg villig til å revidere advokatvirksomheten hans, jf advokatforskriften § 3a-9.

Det følger forutsetningsvis av domstolloven og advokatforskriftens regler at et advokatselskap ikke kan drives uten minst en regnskaps- og revisjonspliktig advokat. Når han velger å påta seg dette ansvaret, påtar han seg også ansvaret for å forvise seg om at virksomheten var forsvarlig innrettet, og at han hadde full kontroll med alle sider av virksomheten.

[...]

Det må også kunne forventes at en advokat som påtar seg regnskaps- og revisjonsplikt for et advokatselskap setter seg godt inn i samtlige av de regler som gjelder for slik virksomhet. Bulut kan derfor ikke unnskyldes seg med at han var ansatt på andre betingelser enn de som følger av domstollovens- og advokatforskriftens krav til å praktisere som advokat i eget navn. I den grad han ikke var kjent med de eksisterende ansvarsforholdene, er dette noe Bulut må bære risikoen for.

Det må også kunne forventes at en regnskaps- og revisjonspliktig advokat vet hvordan virksomheten rent faktisk fungerer - det vil si vet hvem som gjør hva, hvilke personer som er ansatt, ansvarsfordelingen dem imellom, etc. I den grad virksomheten ikke er innrettet i tråd med de regler som gjelder, er det hovedsakelig selskapets regnskaps- og revisjonspliktige advokats ansvar å sørge for at det skjer. Dette gjelder selv om advokaten velger å drive advokatvirksomhet i selskaps form og vedkommende

kommer inn i selskapet først etter at det er blitt stiftet, og selv om en ikke selv har eierinteresser i selskapet.

Som et minimum må det kunne forventes at en regnskaps- og revisjonspliktig advokat vet hvilke øvrige advokater i samme selskap som *svarer* for selskapets forpliktelser utad. En rapporteringspliktig advokat må også skaffe seg oversikt over hvorvidt selskapets rutiner vedrørende klientmiddelbehandling er i tråd med gjeldene regler, herunder vite hvem i organisasjonen som har lov til å behandle slike midler.

Ut fra de foreliggende opplysninger i saken er det lite eller ingenting, utover egne forklaringer, som tilsier at Bulut hadde forsikret seg om mangler ved driften før dette ble påpekt i forbindelse med Tilsynsrådets tilsynsbesøk. Etter nemndens syn er dette meget kritikkverdig, og noe som klart trekker i retning av at Bulut verken fremstår som skikket eller at han har den nødvendige tillit som advokat.

Nemnden viser også til at det var kommet inn flere signaler som tilsa at Bulut burde ha vært oppmerksom på den mangelfulle driften før Tilsynsrådet grep inn med hensyn til selskapets forhistorie, blant annet de nummererte brevene som var kommet fra selskapets revisor og brev fra Tilsynsrådet, samt at den tidligere regnskaps- og revisjonspliktige advokaten, Erlend Efskind, hadde mistet bevillingen. Advokatbevillingsnemnden fant heller ikke at selskapets endringsvilje ville være utslagsgivende for nemndens behandling av saken. Det ble vist til at selskapets endringsvilje først viste seg etter at de kritikkverdige handlingene ble påpekt i bokettersynsrapporten og av Tilsynsrådet.

Nemnden konkluderer på følgende måte:

Tilsynsrådet har klart gitt uttrykk for at den generelle driften av Advokatfirma Suleiman & co har vært uforsvarlig, en oppfatning som deles av Advokatbevillingsnemnden. Det er ved denne vurderingen også lagt vekt på at Bulut, som selskapets eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat, har bidratt til at den uforsvarlige driften i dette selskapet har vært muliggjort over en lengre periode.

Samlet sett mener Advokatbevillingsnemnden at vilkårene for å tilbakekalle Serkan Buluts advokatbevilling er til stede, i det det presiseres at forholdene nødvendiggjør et slikt tiltak.

Etter at Bulut mistet bevillingen fikk han tilbud om en saksbehandlerstilling i Suleiman. Han ble sykemeldt i januar 2018, og har ikke arbeidet i firmaet siden han mistet bevillingen. Han sa formelt opp 28. februar 2018, med avtalt fratreden 14. mars 2018. I mars 2018 startet han selskapet Rettshjelp Bulut og Co, hvor han er daglig leder, med blant annet regnskapsansvar. I tillegg gir han faglig bistand til sin rettshjelper, Larysa Kaliuta, som tidligere var advokatfullmektig i Suleiman med Bulut som prinsipal.

Serkan Bulut søkte om ny advokatbevilling 16. januar 2018. Tilsynsrådet fattet vedtak om avslag 22. februar 2018, blant annet med følgende begrunnelse:

«Det har kun gått ca. to måneder siden Buluts advokatbevilling ble tilbakekalt. Styret vurderer det slik at det må gå vesentlig mer enn to måneder før tillitstapet er reparert. Styret har ved vurderingen sett hen til praksis på området, som gjennomgående synes å legge en meget lengre tidsramme til grunn før tillit/skikkethet anses gjenervervet. Det vises i denne forbindelse også til at Buluts forgjenger, som ansvarlig advokat i Advokatfirma Suleiman & Co AS, Erlend Efskind, fikk avslag på sin søknad om ny advokatbevilling i styremøtet 25. januar 2018, og at dette avslaget er begrunnet i samme forhold som de som gjør seg gjeldende i Buluts sak.»

Advokat René Ibsen klaget på avslaget 13. mars 2018. Ibsen innga ytterligere opplysninger til Tilsynsrådet 28. mai 2018, hvor det blant annet fremkom at Bulut hadde sluttet i Suleiman og startet egen rettshjelpsvirksomhet:

Min klient sa opp jobben hos Suleiman & Co AS den 28.02.2018, og avtalte med selskapet om fratreden 14.03.2018. Min klient hadde vært sykemeldt siden tilbakekallet, og har ikke jobbet i advokatfirmaet etter at han ble sykmeldt.

Min klient har opprettet selskapet Rettshjelp Bulut & Co, org.nr. 920.609.589. Han arbeider nå i selskapet som daglig leder med hovedsakelig ansvar for regnskapsføring, faglig bistand til rettshjelper som er hans tidligere advokatfullmektig, samt at han er styremedlem i selskapet. Min klients plan er å gjøre om rettshjelpfirmaet til advokatfirma når han får advokatbevilling tilbake, og hvor han da også overtar rollen som styreleder.

Det har gått nesten 6 måneder siden tilbakekallet. Det bemerkes i denne sammenheng at det har gått snart 2 år siden forholdene som Advokatbevillingsnemnden la til grunn for tilbakekallet fant sted. Spørsmålet Tilsynsrådet for advokatvirksomhet og evt Advokatbevillingsnemnden må ta stilling til, er om det fremdeles må anses å foreligge forhold som etter domstoloven § 230 ville ha ført til at bevillingen ville bli satt ut av kraft eller kalt tilbake, jf. domstoloven § 220 fjerde ledd andre punktum. Det bes om at det tas hensyn til den spesielle situasjon som min klient var i, og det forhold at ved ny advokatbevilling vil det ikke være noen risiko for at han vil kunne havne i samme situasjon igjen. Han vil da drive advokatvirksomhet organisert på en måte som kan betegnes som en normalordning.

Tilsynsrådet avholdt styremøte 30. mai 2018, og fastholdt avslaget gitt i vedtak av 22. februar 2018 med den begrunnelse at styret ikke kunne se at det fremkom nye opplysninger i klagen som ga grunn til å oppheve eller endre styrevedtaket.

Advokatbevillingsnemnden behandlet deretter klagen, og konkluderte på følgende måte i vedtak av 26. juni 2018:

Advokatbevillingsnemnden har vurdert de anførsle som fremkommer av advokat Ibsens brev av 16.3.2018, samt den stevningen som er innsendt til Oslo tingrett på vegne av Bulut, men kan ikke se at det fremkommer opplysninger der som er egnet til å gi en annen konklusjon enn den Tilsynsrådet har kommet til. Nemnden viser til at det er avdekket at Bulut har manglet nødvendig kontroll med den overordnede driften av advokatvirksomheten og at han ikke fulgte opp det ansvaret som han hadde påtatt seg i den forbindelse. Flere av de kritikkverdige forholdene som ble avdekket i selskapet anses isolert sett som alvorlige. Nemnden viser her til vurderingene og begrunnelsen som fremkommer av Advokatbevillingsnemndens vedtak av 14.12.2017, der de kritikkverdige forholdene er nærmere omtalt. Nemnden konstaterer videre at det kun har gått noe over 6 måneder siden Advokatbevillingsnemndens tilbakekallsvedtak ble iverksatt. Nemnden anser det klart at et tap av tillit som leder til tilbakekall av bevilling ikke under noen omstendighet kan anse gjenvunnet etter så kort tid.

Ettersom Advokatbevillingsnemnden ikke hadde fått de siste opplysningene om at Bulut hadde sluttet i Suleiman og startet egen virksomhet, gitt i brev av 28. mai 2018 fra advokat René Ibsen, før de behandlet klagen, vurderte Advokatbevillingsnemnden vedtaket om avslag på nytt.

Bulut ble 16. august 2018 orientert om at nemnden ikke kunne se at det fremkom noen opplysninger som ga grunnlag for å omgjøre nemndens vedtak, og opprettholdt avslaget.

Det er enighet om at det er upresist når tingretten i dommen skriver «at Bulut var den eneste av advokatene i selskapet med regnskaps- og revisjonsansvar i den perioden han arbeidet der» (vår dom side 3). Det var bare i den første delen av ansettelsesperioden at Bulut var den eneste advokaten som var registrert med regnskaps- og revisjonsansvar.

Serkan Bulut hadde på tidspunktet for hovedforhandling i tingretten etablert et eget rettshjelpsforetak, Rettshjelp Bulut & Co AS, sammen med sin kjæreste Larysa Kaliuta. (De to giftet seg etter hvert og Kaliuta vil i det følgende bli omtalt med etternavnet Bulut). I påvente av ny advokatbevilling arbeidet Serkan Bulut som intern rådgiver i rettshjelpsforetaket mens Larysa Bulut stod for den utadrettede virksomheten (rettshjelpsvirksomheten). Larysa Bulut hadde forut for oppstartstidspunktet arbeidet som advokatfullmektig, men i og med at det nyoppstartede firmaet ikke hadde noen advokat som kunne fungere som hennes prinsipal, opererte hun som rettshjelper i medhold av domstoloven § 218 andre ledd. Tanken til ekteparet Bulut var at Larysa skulle bli Serkans fullmektig så snart han fikk bevillingen tilbake.

Da Oslo tingrett behandlet saken i oktober 2018 var tema for overprøving både det opprinnelige tilbakekallet av Serkan Buluts bevilling og avslaget på hans søknad om ny bevilling. Tingretten konkluderte med at det opprinnelige tilbakekallet var gyldig, men at avslaget på Buluts søknad om ny bevilling var ugyldig. I domspremissene står det blant annet følgende om gyldigheten av tilbakekallet:

Det er rettens vurdering at en helhetsvurdering av de relevante forholdene ovenfor medfører at Serkan Buluts atferd og forsømmelser utgjorde et «vesentlig avvik fra forsvarlig advokatatferd» på vedtakstidspunktet, som igjen førte til at han mistet den tilliten som er nødvendig for å utøve advokatyret, jf. domstoloven § 230 første ledd nr. 1.

I vurderingen har retten særlig lagt vekt på den manglende kontrollen av selskapets økonomi og drift, som også synes å være det bærende momentet i nemndens vurdering. I likhet med nemnden og Tilsynsrådet finner retten at de kritikkverdige forholdene som ble avdekket i advokatfirmaet Suleiman i forbindelse med bokettersynsrapporten, er noe Bulut i all vesentlig grad hadde ansvaret for i kraft av å være den eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokaten i firmaet. Det er videre på det rene at Bulut ikke hadde tilstrekkelig kontroll over virksomheten som sådan. Bulut skulle blant annet ha oppdaget at klientmidlene ikke ble håndtert riktig, at Freyer i strid med regelverket fakturerte sine tjenester fra Suleiman, og at de øvrige advokatene i selskapet håndterte klientmidler i strid med fritaket fra regnskaps- og revisjonsplikt.

Når det gjelder ordningen med fri rettshjelp, mener retten, som nevnt, at det ikke er sannsynliggjort at det har vært «misbruk» av denne ordningen, som Bulut kan ta ansvaret for. Retten finner likeledes at provisjonslønnen ikke kan få avgjørende betydning for om han har den tillit som er nødvendig for å utøve yrket som advokat.

Det er likevel rettens syn at den manglende kontrollen med virksomheten som sådan utgjør et «vesentlig avvik fra forsvarlig advokatatferd», som nødvendigvis gjør et tilbakekall.

Tingretten skriver blant annet følgende om gyldigheten av å nekte Bulut ny bevilling:

Når det gjelder forgåelsens karakter er det rettens vurdering at Buluts manglende kontroll over virksomheten i kraft av å være eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat, er klanderverdig og alvorlig. Det vises her til rettens vurdering under tilbakekallsspørsmålet.

Buluts atferd etter at bevillingen ble tilbakekalt trekker derimot tungt i retning av at det ikke lenger foreligger forhold som gjør at Bulut ikke har den tillit som er nødvendig, jf. Rt. 2006 side 1435. Retten viser til at Buluts bevilling i all hovedsak ble tilbakekalt på grunn av feil og forsømmelser i Suleiman i den perioden han var eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat der. Tillitstapet er dermed knyttet til selskapets drift og organisering, som Bulut ble personlig ansvarlig for i kraft av sin rolle.

Bulut sluttet i Suleiman i februar 2018. I mars startet han opp rettshjelpsvirksomheten Bulut & Co. Han skal ikke tilbake til Suleiman. Ettersom forgåelsene i vesentlig grad er knyttet til hans rolle og manglende kontroll i dette selskapet, er det rettens vurdering at mye av tillitstapet ble ryddet av veien da han sluttet i virksomheten. Dette synes ikke å ha blitt vektlagt av nemnden.

I tillegg er det rettens syn at Bulut i dag forstår hvilket ansvar det medfører å være regnskaps- og revisjonspliktig advokat, og det har formodningen for seg at han i fremtiden vil innrette en eventuell advokatvirksomhet i henhold til gjeldende regelverk. Risikoen for at han vil mangle kontroll som regnskaps- og revisjonspliktig advokat fremover i tid, vil etter rettens vurdering være minimal.

Retten ser at tidsaspektet taler mot at tilliten kan anses å være gjenvunnet. Selv om verken lov eller forarbeidene oppstiller et krav om at det må ha gått to år før en som har mistet advokatbevillingen etter domstoloven § 230 første ledd nr. 1 kan få denne tilbake, trekker Tilsynsrådets praksis klart i denne retning. I mangel av andre rettskilder, vil dette være en relevant rettskilde. Tidsmomentet vil likevel bare være ett moment i en bredere helhetsvurdering.

[...]

Etter en samlet vurdering har retten konkludert med at det for Buluts tilfelle på vedtakstidspunktet i juni 2018 ikke forelå forhold som tilsa at han ikke hadde den tilliten som var nødvendig i advokatyret, jf. Rt. 2006 side 1435. Retten har i sin vurdering lagt avgjørende vekt på at Bulut ikke da lenger var i det selskapet som tillitstapet i all hovedsak var knyttet til, og at det er en minimal risiko for at han i fremtiden ikke vil innrette seg i henhold til de reglene som gjelder for advokater. I motsetning til nemnden har retten i den bredere helhetsvurderingen ikke lagt avgjørende vekt på at det har gått vesentlig kortere tid enn to år.

Både Bulut og staten anket tingrettens dom til lagmannsretten. Da ankeforhandlingen ble avholdt i januar 2020 hadde bevillingsmyndighetene gitt ytterligere to avslag på Buluts søknader om ny bevilling. Også disse avslagene ble gjort til del av ankesaken.

Lagmannsretten konkluderte enstemmig med at tilbakekallet av Buluts advokatbevilling var gyldig. Videre mente lagmannsretten – i motsetning til tingretten – at de tre avslagene Bulut hadde fått på søknadene om ny bevilling også var gyldige. Under lagmannsrettens vurdering av gyldigheten av avslagene står det blant annet:

I likhet med nemnden mener lagmannsretten at tilbakekallet av Serkan Buluts advokatbevilling skyldes det som samlet sett må vurderes som graverende forhold. Det er tale om omfattende, alvorlige brudd på profesjonelle plikter. Manglende kontroll med økonomiske forhold – særlig knyttet til klientkontohåndteringen – er etter lagmannsrettens syn i kjernen av det som rammes av domstoloven § 230 første ledd nr. 1.

Tillitstapet er etter lagmannsrettens syn knyttet til Serkan Bulut som yrkesperson, ikke bare til advokatfirmaet Sulemain. Etter lagmannsrettens syn vil det undergrave tilsynssystemet som bygger på et personlig yrkesansvar for advokater, om tillitstapet fullt ut eller i det vesentlige skal anses knyttet til firmanavnet. I så fall vil en endring av firmanavn effektivt hindre at manglende etterlevelse av reglene for advokater skal få konsekvenser for advokatens bevilling. Lagmannsretten finner det klart at dette ikke er rettstilstanden.

Tidsmomentet trekker også isolert sett imot å innvilge Serkan Bulut ny bevilling. På vedtakstidspunktet i august 2019 var det bare gått ca. ett år og åtte måneder siden Buluts bevilling ble tilbakekalt.

Lagmannsretten er enig med staten i at Serkan Bulut i liten grad synes å ha tatt inn over seg eller på annen måte vist at han har tatt lærdom av den kritikk han har fått fra tilsynsmyndighetene. Bulut opprettholdt i lagmannsretten at hans ansvar i Suleiman var begrenset til regnskaps- og revisjon av egen advokatvirksomhet og oppfølging av fullmektigene autorisert under ham.

Etter lagmannsrettens oppfatning var det på vedtakstidspunktet nærliggende at Serkan Bulut ikke lojalt ville forholde seg til regelverket som gjelder advokatvirksomhet dersom han fikk bevillingen tilbake. I mars 2018, kort tid etter at han mistet bevillingen, opprettet Bulut selskapet «Retts hjelp Bulut & Co AS», hvor han selv var daglig leder. Bulut har ikke selv lov til å yte retts hjelp, og navnet på selskapet ble ifølge Buluts forklaring i lagmannsretten valgt «på trass» for å trosse tilsynsmyndigheten. Retts hjelper Larysa Kaliuta, som er Buluts kjæreste, er den eneste ansatte retts hjelperen i selskapet. Etter vitneforklaringen til Larysa Kaliuta under ankeforhandlingen må lagmannsretten legge til grunn at Bulut bistår Kalitua i den retts hjelp selskapet yter sine klienter. Det ligger utenfor saken lagmannsretten nå behandler, å ta stilling til lovligheten av dette. Lagmannsretten mener likevel at forholdene som har funnet sted mellom tilbakekallsvedtaket og avslaget på søknad om ny bevilling, underbygger at det er sannsynlig at Bulut i fremtiden ikke vil overholde reglene for advokatvirksomhet dersom han får bevillingen tilbake.

Tilsynsrådet har i etterkant av lagmannsrettens dom gjort nærmere vurderinger av lovligheten av innretningen på retts hjelpsvirksomheten i Retts hjelp Bulut & Co AS. Tilsynsrådet gjennomførte bokettersyn i selskapet for perioden 1. april 2018 til 30. juni 2019. Under bokettersynet ble det tatt 10 stikkprøver av fakturaer og fakturagrunnlag fra ulike type saker. Stikkprøvene gjaldt saker med fritt retts råd (stykpris saker), fri sakførsel (hvor salær var beregnet etter medgått tid) og fakturering overfor klienter som betalte selv. Tilsynsrådet innhentet videre vurderinger fra Statens sivilrettsforvaltning om hvorvidt ekteparet Buluts organisering av retts hjelpsvirksomheten var i overensstemmelse med salær- og stykkprisforskriften og lov om fri retts hjelp. Statens sivilrettsforvaltning ga i sine svarbrev til Tilsynsrådet uttrykk for at organiseringen av virksomheten innebar en omgåelse av det nevnte regelverket. Retten vil komme nærmere tilbake til uttalelsene fra Statens sivilrettsforvaltning.

Høsten 2020 søkte Serkan Bulut på nytt om advokatbevilling. Søknaden ble avslått i Tilsynsrådets vedtak av 23. november 2020. En sentral del av begrunnelsen for avslaget var innretningen på retts hjelpsvirksomheten i Retts hjelp Bulut & Co AS:

Ved styrets avgjørelse om å avslå den foreliggende søknaden er det videre lagt vekt på den omfattende og gjennomgående omgåelsen av retts hjelploven, som har ført til en betydelig og uberettiget økonomisk gevinst for Retts hjelp Bulut & Co AS. Disse forholdene var ikke kjent ved siste behandling i Advokatbevillingsnemnden, og har blitt grundig utredet i etterkant av

lagmannsrettens dom. Styret viser til den nærmere beskrivelsen av forholdene i Advokatbevillingsnemndens vedtak av 20. august, der nemnden avslo Larysa Buluts søknad om advokatbevilling og nedla forbud mot at hun yter rettshjelp. I likhet med Tilsynsrådets styre la nemnden til grunn at Rettshjelp Bulut & Co AS hadde organisert sin virksomhet på en måte som er egnet for å omgå det grunnleggende vilkåret om hvem som kan yte rettshjelp etter rettshjelploven § 2. Nemnden viste blant annet til følgende uttalelser fra Statens sivilrettsforvaltnings brev av 13. desember 2019:

Larysa Kaliuta har som rettshjelper i utgangspunktet rett til å kreve betaling etter stykkprisforskriften § 5 annet ledd i saker hvor hun arbeider utover 2 timer. Vi mener likevel at den måten firmaet har innrettet seg på er en direkte omgåelse av regelverket, om at den som skal yte fri rettshjelp etter rettshjelploven må være advokat/fullmektig eller godkjent rettshjelper. Hensynet bak bestemmelsen i rettshjelploven § 2 er at den som yter bistand, som betales av det offentlige, skal ha bestemte kvalifikasjoner og oppfylle bestemte krav til sikkerhetsstillelse. Dette bl.a. fordi det offentlige til en viss grad står inne for arbeid som ytes etter rettshjelpsordningen. Ved å konsekvent å overlate en betydelig del av arbeidet til en person som ikke oppfyller lovens krav, må dette anses som en klar omgåelse. Det må generelt kunne forventes at den som påtar seg et oppdrag etter rettshjelploven gjennomfører og avslutter oppdraget. Videre må denne omgåelsen anses å ha ført til en betydelig økonomisk gevinst, som det kan stilles spørsmål ved om firmaet er berettiget til. Dette sett på bakgrunn av at en større del av betalingen gjelder bistand som er gitt av en person som ikke har krav på betaling etter salær- eller stykkprisforskriften.

På grunn av Larysa Buluts innsigelser knyttet til arbeidsdelingen mellom henne og Serkan Bulut, og Statens sivilrettsforvaltnings forståelse av regelverket, ble saken ytterligere utredet i forkant av Advokatbevillingsnemndens behandling. Statens sivilrettsforvaltning opprettholdt sitt syn på regelverket i brev av 18. juni 2020, og beskrev også en klagesak fra 2017 som viste at Larysa Bulut lenge hadde vært kjent med at bistand fra andre enn advokatfullmektiger og rettshjelpere ikke honoreres etter ordningen med fri rettshjelp.

Når det gjelder selskapets inntekter i stykkprissakene og arbeidsfordelingen mellom Serkan Bulut og Larysa Bulut, skriver Advokatbevillingsnemnden:

Rettshjelp Bulut & Co AS har store inntekter fra ordningen med fri rettshjelp. I perioden april 2018 til juni 2019 fikk selskapet utbetalt til sammen kr 2 990 965 fra fylkesmennene i saker der det innvilges fritt rettsråd. Av dette beløpet er kr 2 863 000 utbetalt etter stykkpris. Medgått tid i sakene utgjorde totalt 2072 timer, mens dekket tid utgjorde 2363 timer. I tillegg har selskapet hatt betydelige inntekter fra domstolene i saker med fri sakførsel og de har inntekter fra betalende klienter. Årsregnskapet for 2019 viser en samlet omsetning på kr 5 756 385.

Basert på den samlede dokumentasjonen i saken legger Advokatbevillingsnemnden til grunn at Serkan Buluts arbeid i betydelig grad har medvirket til den store inntjeningen på stykkprissakene. Nemnden

fester ikke lit til Larysa Buluts forklaring om arbeidsdelingen mellom henne og Serkan Bulut på dette punktet. Stikkprøvene av timelister innhentet ved Tilsynsrådets bokettersyn viser at Serkan Bulut gjennomgående har arbeidet med stykkprissakene i utvalget. Nemnden viser til timelister i de fem sakene merket med saksnummer 0295 (2,5 timer), 0252 (45 min), 0035 (3,5 timer), 0594 (2,5 timer) og 0562 (2,5 timer). De øvrige fem sakene som ble plukket ut gjelder fri sakførsel og fakturering overfor klient. Nemnden betviler ikke at Larysa Bulut har utført alt arbeidet i enkelte av stykkprissakene, slik det fremgår av vedlegg 5 til advokat Wågheims brev av 3. juni 2020, men sett hen til de nevnte stikkprøvene fra bokettersynet legger nemnden til grunn at betydelige deler av arbeidet med stykkprissakene har blitt utført av Serkan Bulut. Dokumentasjonen Larysa Bulut har lagt frem for å belyse sin store arbeidsinnsats endrer ikke dette bildet. Nemnden legger til grunn at arbeidet med stykkprissakene har vært delt i hvert fall frem til desember 2019.

Etter styrets vurdering taler de kritikkverdige handlingene som er avdekket, sterkt mot å innvilge Serkan Buluts søknad om ny bevilling. [...]

Etter avslaget fra 23. november 2020 har Serkan Bulut søkt om bevilling ytterligere tre ganger. Søknadene har resultert i avslag av 11. mars 2021, 30. september 2021 og 16. desember 2021. De tre siste avslagene henviser i stor grad til begrunnelsen som ble gitt i avslaget av 23. november 2020.

Som det framgår av sitatet fra Tilsynsrådets vedtak førte forholdene i Rettshjelp Bulut & Co AS også til Larysa Bulut fikk avslag på sin søknad om advokatbevilling og at hun ble forbudt å drive videre som rettshjelper. Larysa Bulut brakte vedtaket inn for retten. Asker og Bærum tingrett avsa dom i hennes sak 31. mars 2021. Domskonklusjonen var at både avslaget på hennes søknad om advokatbevilling og tilbakekallet av hennes rettshjelpsbevilling var gyldig. Under vurderingen av innretningen på rettshjelpsvirksomheten (som er det sentrale for vår sak) står det blant annet følgende i dommen:

Retten vil først bemerke at faktagrunnlaget siden vedtakstidspunktet er noe svekket når det gjelder om vilkårene i § 230 første ledd nr. 1 er oppfylt. Det fremkommer av Advokatbevillingnemndens vedtak at de la til grunn at kun Serkan Bulut arbeidet på sak 0139 (faktura 95). Etter bevisførselen for retten, bemerket staten at dette ikke var sannsynliggjort, og denne delen av begrunnelsen i nemndas vedtak etter deres vurdering følgelig er bortfalt. Det er med andre ord ikke riktig å legge til grunn at Serkan Bulut alene har utøvd rettshjelpsvirksomhet i strid med domstolsloven § 218 slik nemnda viser til i sitt vedtak. Retten legger dette til grunn i fortsettelsen.

[...]

Serkan Bulut er ikke part i vår sak. Samtidig er forhold rundt ham en del av nemndas vurderinger i forhold til å avslå saksøkers søknad om advokatbevilling.

Retten finner det ikke omtvistet at Serkan Bulut har arbeidet på saksøkers saker. Omfanget av dette arbeidet og om han i det hele tatt hadde en rettslig adgang til å arbeide på saksøkers saker, er imidlertid bestridt. Dette siste kommer retten tilbake til nedenfor.

Retten finner det som sagt tilstrekkelig bevist at Serkan Bulut arbeidet på fri rettsrådssakene saksøker krevde dekning for. Dette støttes av fakturagrunnlaget for flere av disse sakene. Det vises her til stikkprøvene knyttet til stykkprissakene som ble gjort i forbindelse med bokettersynet av Rettshjelp Bulut & Co AS. Retten viser videre til det saksøker beskrev i henvendelser hun gjorde for å avklare hvordan hun kunne innrette sin rettshjelpsvirksomhet. Det fremkommer av e-post 5. september 2019 fra saksøker til fylkesmannen at

Jeg lurer på hva som er riktig å oppgi som medgått tid i mine saker: det er kun jeg som yter rettshjelp, men når skrivearbeid delegeres til min kollega Serkan Bulut som skriver utkastet. Ofte er det samlet sett at jeg jobber 3-4 timer på saken, men han jobber 2-3 timer i tillegg. Er det korrekt at jeg oppgir kun min tidsbruk eller begges samlet?

Her fremkommer det at Serkan Bulut arbeidet på sakene i tillegg til saksøker. Dette fremkommer også av saksøkers e-post til Tilsynsrådet. Følgende hitsettes fra en e-post saksøker sendte 3. desember 2019:

Jeg registrerer tid så godt det går an å gjøre, men ofte blir det samlet post eller flere eposter i en registreringspost som er skjønnsmessig fastsatt. Jeg søker fri rettshjelp hos Fylkesmannen etter at jeg har jobbet minst 2,54 timer med saken slik at det er lov å søke stykkpris, og en del arbeid med utkaster til brev i disse sakene bistår Serkan meg.

Saksøker forklarte for retten at hun fra dag én etter at hun begynte i Rettshjelp Bulut & Co AS forholdt seg til at det var kun henne i selskapet som kunne yte rettshjelp. Saksøker forklarte videre at når det gjaldt saker hvor det var fri sakførsel, var det kun henne som arbeidet med disse sakene. Saksøker stod videre for all kontakt med klientene. Fri rettsrådssakene håndterte hun for det vesentlige alene. Serkan Bulut ytet ikke rettshjelp på disse sakene. Serkan Bulut fikk imidlertid oppgaver på enkelte av disse sakene av administrativ art. Han stod for den daglige driften i selskapet i tillegg til at han bistod saksøker med tjenester som kopiering, arkivering, regnskap mv. Serkan Bulut skrev videre utkast til brev på instruks fra saksøker på enkelte saker. Da Serkan Bulut har lang erfaring som advokat, spurte også saksøker ved anledning ham om generelle juridiske spørsmål. Denne arbeidsfordelingen som nevnt over ble også benyttet i saker med privatbetalende kunder. Serkan Bulut bekreftet for retten denne arbeidsfordelingen mellom seg og saksøker.

Det neste spørsmålet for retten er om Serkan Bulut utførte rettshjelpsoppgaver i fri rettsrådssakene til saksøker. Saksøker bestrider dette. Staten anfører på sin side at Serkan Bulut utførte en betydelig del av rettshjelpen i disse sakene.

Både saksøker og Serkan Bulut forklarte for retten at de i hovedsak hadde polsktalende klienter, og at det følgelig ikke var mulig for Serkan Bulut å

arbeide selvstendig på fri rettsrådssakene da han ikke kan polsk. Det var avgjørende at saksøker i det vesentlige arbeidet med sakene, og hvor Serkan kunne utføre enkle oppgaver på instruks av henne.

Ut fra fakturagrunnlaget knyttet til stikkprøvene i forbindelse med bokettersynet fremkommer det at når det gjelder de saker Serkan Bulut arbeidet med bestod arbeidsoppgavene i «arbeid med kravbrev til arbeidsgiver» og «ferdigstilling og utsending av brev til arbeidsgiver» (sak 0295), «Arbeidet med utkastet av kravbrevet, juridisk gjennomgang av oppsigelse og andre dok» (sak 0035), «Arbeid med kravbrev til arbeidsgiver» (sak 05894) og «Arbeid med kravbrev til arbeidsgiver» og «Arbeid med brev + utsending + kopi av utkast til klient» (sak 0562). Dette er oppgaver som etter rettens vurdering må anses som typiske rettshjelpsoppgaver.

[...]

Retten finner på bakgrunn av det som er vist til ovenfor det sannsynliggjort at Serkan Bulut utførte rettshjelpsoppgaver i saksøkers saker. Retten finner også støtte for sin vurdering i Borgarting lagmannsretts dom 10. februar 2020 vedrørende Serkan Buluts advokatbevilling.

Det neste spørsmålet retten må vurdere er om det var rettslig adgang for saksøker til å la Serkan Bulut bistå henne med rettshjelpsoppgaver i fri rettsrådssakene, og hvis ja, i hvilket omfang. Det er ikke bestridt at domstolsloven ikke direkte regulerer bruk av intern bistand i fri rettsrådssakene. Det som er bestridt er om rettshjelpslovgivningen setter skranker for at Serkan Bulut kan arbeide på saksøkers saker.

Om noen kan bistå en rettshjelper i fri rettsrådssakene, er ikke regulert i lov, forarbeider eller forskrift. Det fremkommer imidlertid indirekte av domstolsloven § 218 tredje ledd første punktum at andre enn rettshjelperen kan hjelpe til med disse sakene:

Den som yter rettshjelp etter annet ledd, dennes ansatte og andre hjelpere har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med rettshjelpvirksomheten får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. [rettens understreking]

Dette spørsmålet er heller ikke berørt i rettspraksis. At dette er et uavklart spørsmål fremkommer også av Tilsynsrådets egne vurderinger i deres høringsuttalelse 9. oktober 2020 til Rettshjelpsutvalgets utredning NOU 2020:5. Tilsynsrådet uttalte blant annet følgende i sin høringsuttalelse:

Tilsynsrådet har i sitt kontrollarbeid - etter å ha mottatt konkrete tips fra Fylkesmannen - sett eksempler på at både advokat- og rettshjelperforetak benytter personer uten advokatbevilling eller annen autorisasjon til utføre det arbeidet som honoreres etter lov om fri rettshjelp og tilhørende forskrifter. En nærmere kontroll av advokatens timelister i rettsrådssaker, som honoreres etter stykkpris, har for eksempel avdekket at foretaket benytter "juridiske rådgivere" til å utføre vesentlige deler av

rettshjelpsoppdraget. Staten betaler da i praksis full pris for en tjeneste av antatt lavere kvalitet, enn det ordningen i utgangspunktet forutsetter.

[...]

Det er etter Tilsynsrådets vurdering behov for regler som klart definerer hvilke ansatte i et advokat- eller rettshjelperforetak som etter loven har rett til å yte rettshjelpstjenester. Det bør i den forbindelse også tas konkret stilling til i hvilken grad advokaten kan nytte fullmektiger eller eventuelt andre til å forestå arbeidet, eventuelt hvilke deler av arbeidet som kan utføres av andre enn advokater.

Tilsynsrådet fremla denne problemstillingen vedrørende vår sak for Statens sivilrettsforvaltning som er den som er ansvarlig for rettshjelpsordningen. Følgende hitsettes fra Statens sivilrettsforvaltnings svarbrev 13. desember 2019:

Statens sivilrettsforvaltning har på bakgrunn av ovennevnte lagt til grunn at advokatsekretærer, advokatassistenter og jurister uten fullmektigstatus eller rettshjelpstillatelse, ikke har adgang til å yte fri rettshjelp. Videre at arbeidet disse gruppene utfører ikke kan honoreres etter salærforskriften eller stykkprisforskriften. Praksis er lang og fast, og har vært fulgt siden fagområdene rettshjelp og salær ble overført fra Justis- og beredskapsdepartementet til Statens sivilrettsforvaltning i 2006. Etter det vi kjenner til ble tilsvarende praksis fulgt i departementet.

Vi vil i utgangspunktet bemerke at spørsmålet om bruk av andre enn advokater/fullmektiger og rettshjelpere til å yte fri rettshjelp, oppstår relativt sjeldent. Vår erfaring er at fri rettshjelp i hovedsak ytes av advokater i mindre firma og enkeltmannsforetak, og at disse ikke benytter andre medarbeidere på kontoret.

[...]

Hensynet bak bestemmelsen i rettshjelploven § 2 er at den som yter bistand, som betales av det offentlige, skal ha bestemte kvalifikasjoner og oppfylle bestemte krav til sikkerhetsstillelse. Dette bl.a. fordi det offentlige til en viss grad står inne for arbeid som ytes etter rettshjelpsordningen. Ved å konsekvent overlate en betydelig del av arbeidet til en person som ikke oppfyller lovens krav, må dette anses som en klar omgåelse. Det må generelt kunne forventes at den som påtar seg et oppdrag etter rettshjelploven gjennomfører og avslutter oppdraget. Videre må denne omgåelsen anses å ha ført til en betydelig økonomisk gevinst, som det kan stilles spørsmål ved om firmaet er berettiget til. Dette sett på bakgrunn av at en større del av betalingen gjelder bistand som er gitt av en person som ikke har krav på betaling etter salær- eller stykkprisforskriften.

I brev 18. juni 2020 utdypet Statens sivilrettsforvaltning sitt syn ytterligere:

... vi er også kjent med at bruk av saksbehandlere ikke er uvanlig i advokatbransjen. Vi anser det slik at et ansettelsesforhold av denne karakter er et internt forhold mellom advokatfirmaet/foretaket og den enkelte ansatte. Det innebærer at den ansatte på vanlig måte skal lønnes av sin arbeidsgiver. Det faktum at advokater og rettshjelpere har anledning til å la seg bistå internt av saksbehandlere med ulik kompetanse betyr ikke at vedkommende har rett til bistand etter rettshjelpsloven, herunder har krav på betaling av det offentlige for det arbeidet de utfører.

[...]

Vi vil videre bemerke at dersom arbeid utført av saksbehandlere med ulik kompetanse skulle betales som fri rettshjelp av det offentlige, ville dette bety at vedkommende har krav på samme timesats som en person med advokatbevilling. Dette anses ikke rimelig og det har formodningen mot seg at regelverket skal forstås på denne måten. Dersom tanken var at også sekretærer, assistenter og andre skulle godtgjøres etter salærforskriften ville det vært naturlig at man hadde egne og lavere satser for denne gruppen, slik man har bl.a. for tolker. Det er ikke situasjonen, jf. salærforskriften § 2 første ledd. Salærforskriften inneholder kun regler om honorering av arbeid for de yrkesgrupper som omfattes av forskriften, der i blant de som yter bistand etter rettshjelpsloven, jf. salærforskriften § 1 første ledd.

Retten går ikke nærmere inn i problemstillingen om staten har lagt en feil rettslig forståelse til grunn når det gjelder om en rettshjelper kan la andre utføre rettshjelpsoppgaver for seg kvalitativt eller kvantitativt. I vår sak har Advokatbevillingnemnden vist til at Serkan Bulut er fratatt muligheten til å være advokat, og følgelig ikke faller inn under den kretsen som kan utøve rettshjelp i fri rettsrådssakene. Retten er enig i at Serkan Bulut ikke er en del av de som kan yte slik rettshjelp. Problemet er slik retten ser det ikke at det i seg selv ytes rettshjelp av andre enn saksøkeren i saker med fri rettsråd. Det som er utfordringen er at saksøkeren har organisert sin virksomhet slik at rettshjelp på hennes saker ytes av en person som er fratatt muligheten til å jobbe som advokat, og hvor saksøker i tillegg påførte dette arbeidet på fakturagrunnlaget som lå til grunn for utbetalinger fra fylkesmannen slik at utbetalinger ble urettmessige. En slik organisering vil i tillegg medføre at avgjørelser om tilbakekall av en advokatbevilling mister mye av sin betydning.

Saksøker har som kjæreste og nå ektefelle hatt god innsikt i sakene til Serkan Bulut knyttet til at hans advokatbevilling ble trukket tilbake i 2017. Hun har vært klar over at han ikke har hatt anledning til å yte rettshjelp slik han gjorde i Rettshjelp Bulut & Co AS. Til tross for dette har hun latt han utføre rettshjelp på egne saker. Retten kan ikke se at det forhold at saksøker har søkt å avklare med Tilsynsrådet om Serkan Bulut kunne arbeide på hennes saker som sådan, ikke kan frata henne ansvaret for hvordan virksomheten i Rettshjelp Bulut & Co AS ble organisert. Retten finner det heller ikke sannsynliggjort at hun har fått en aksept fra fylkesmannen eller Tilsynsrådet om at Serkan Bulut kunne bistå i hennes saker som her skissert. Retten vil også bemerke at saksøker gjennom et vedtak fra 2017 visste for hvem sitt arbeid man kunne få betaling for i fri rettsrådssaker etter rettshjelpsloven. Det vises her til at hun i

forbindelse med en klage i 2017 ikke fikk dekket arbeid hun hadde gjort i en utvidet fri rettsrådssak med den begrunnelsen at hun enda ikke var autorisert som advokatfullmektig på det tidspunktet.

Larysa Bulut har anket dommen fra Asker og Bærum tingrett. Ankeforhandling i Borgarting lagmannsrett skal etter det opplyste gjennomføres i mars dette året.

Lagmannsretten viser for øvrig til egne merknader senere i dommen.

Den ankende part, **staten v/Tilsynsrådet for advokatvirksomhet**, har i hovedtrekk anført:

Tilsynsrådets vedtak 16. desember 2021 bygger på korrekt forståelse av faktum og korrekt tolkning og anvendelse av domstoloven § 220 fjerde ledd, jf. § 230 første ledd nr. 1. Bulut innehar ikke den nødvendig tillitt for å få tilbake sin advokatbevilling. Tilsynsrådets styre har korrekt lagt til grunn de faktiske og rettslige utgangspunktene som følger av Borgarting lagmannsretts dom 10. februar 2020. Det vises til lagmannsrettens premisser på side 23–26 samt gjennomgangen av de enkelte kritikkverdige forholdene på side 26–32 i dommen. Som advokatselskapet Suleimans regnskaps- og revisjonspliktige advokat hadde Bulut det overordnede ansvaret for advokatvirksomheten i selskapet. Tilbakekallet av bevillingen skyldtes omfattende og alvorlige brudd på Buluts plikter, herunder særlig mangelfull kontroll med selskapets regnskapsføring og totalt mangelfull kontroll med avstemming av klientmidler.

Den manglende kontrollen med økonomiske forhold og klientmiddelhåndteringen ligger i kjernen av det som rammes av domstoloven § 230 første ledd nr. 1.

Når det gjelder forholdene knyttet til Rettshjelp Bulut & Co AS, har selskapet har fått betydelige og uberettigede utbetalinger fra statsforvalterne. Dette har selskapet fått ved å organisere virksomheten på en slik måte at det gjennomgående har fått betalt for Buluts bistand i saker honorert under stykkprisordningen, selv om han verken var advokat eller registrert rettshjelper og derfor ikke skulle honoreres etter ordningen, jf. rettshjelploven § 2 med tilhørende regelverk, herunder stykkprisforskriften § 1, jf. domstoloven § 218. Dette utgjorde en omgåelse av stykkprisregelverket og en klanderverdig og bevisst mislighet med et profittmotiv. Ved å utnytte adgangen til utvidet rettsråd under stykkprisforskriftene kunne Rettshjelp Bulut & Co AS motta langt flere klienter enn firmaet ellers kunne hatt kapasitet til. Omgåelsen har gitt selskapet betydelige utbetalinger fra statsforvalteren. I tillegg har omgåelsen undergravd formålet med fri rettshjelp og stykkpris.

I tillegg viser Tilsynsrådet i vedtaket til Buluts kritikkverdige pågang overfor saksbehandlere og andre som har hatt roller i forvaltnings- og/eller rettssakene og lydopptak av samtaler, jf. tingrettens dom på side 33-34.

For øvrig vises det til vedtakets begrunnelse, som fastholdes.

Det foreligger ikke ansvarsgrunnlag for erstatningskravet. Det er ikke grunnlag for objektivt ansvar i en sak som denne, og eventuelle feil i rettsanvendelsen har ikke vært uforsvarlige. Selv om lagmannsretten skulle mene at Tilsynsrådets vedtak bygget på en uriktig forståelse av hvem som kan honoreres etter stykkprisreglene, medfører forholdene knyttet til Rettshjelp Bulut & Co AS samt Buluts pågang overfor vitner og saksbehandlere at Bulut uansett manglet «den tillit som er nødvendig i yrket», jf. domstoloven §§ 220 fjerde ledd andre punktum, jf. 230 første ledd nr. 1. Ettersom Bulut uansett ikke oppfylte vilkårene for å få tilbake advokatbevillingen, foreligger det ikke årsakssammenheng mellom eventuelle uaktsomme feil i vedtaket og realskaden. Av samme grunn mangler Buluts interesser knyttet til realskaden erstatningsrettslig vern.

Heller ikke dersom vedtakene anses ugyldige er det grunnlag for erstatning.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Staten v/ Tilsynsrådet for advokatvirksomhet frifinnes.
2. Staten v/ Tilsynsrådet for advokatvirksomhet tilkjennes sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

Ankemotparten, **Serkan Bulut**, har i hovedtrekk anført:

Tingrettens dom er korrekt i resultat og det vesentligste i begrunnelse.

Tilsynsrådets vedtak 16. desember 2021 er ugyldig. Vedtaket legger til grunn feil faktum og feil rettsanvendelse, som anført av ankemotparten i anketilsvar og prosesskriv. Alle vilkårene for advokatbevilling var oppfylt, og Bulut hadde krav på å få advokatbevilling som omsøkt, jf. domstoloven § 220 fjerde ledd, jf. § 230 første ledd nr. 1.

Bulut advokatbevilling ble tilbakekalt i desember 2017. Grunnlaget for tilbakekallet var at Bulut som ansatt advokat i Advokatfirmaet Suleiman & Co AS ble holdt ansvarlig for foretakets driftsmessige forhold da han i en periode var advokatforetakets eneste registrerte advokat med regnskaps- og revisjonsplikt. Etter at Bulut ble gjort kjent med driftsmessige avvik i virksomheten gjennom foretatt bokettersyn våren 2017, ble forholdene rettet opp i. Bulut viste både evne og vilje til å innrette seg etter tilsynsmyndighetene. At Bulut benyttet seg av adgangen etter loven til rettslig prøving av vedtaket, kan ikke holdes mot han ved spørsmål om vilkårene for bevilling var oppfylt i desember 2021.

Tidsmomentet taler videre for at vilkårene for advokatbevilling var oppfylt i desember 2021. Tilsynsrådets praksis og rettspraksis viser at vilkårene etter domstoloven § 220

normalt vil være oppfylt etter en periode på to–tre år. Det hadde gått fire år fra tilbakekallsvedtaket til vedtaket som avsto søknaden om ny bevilling.

Hva gjelder forholdene knyttet til Rettshjelp Bulut & Co AS, har virksomheten vært innrettet i tråd med gjeldende regelverk. Selskapets praktisering av bistand etter rettshjelploven har vært lovlig, slik tingretten har lagt til grunn, og det foreligger ingen omgåelse. Staten tar feil når det legges til grunn at selskapet har fått betydelige og uberettigede utbetalinger fra statsforvalterne. Utbetalinger fra det offentlige til Rettshjelp Bulut & Co AS har funnet sted på bakgrunn av arbeidet til Larysa Bulut i tråd med rettshjelploven og tilhørende forskrifter. Hun har i alle saker jobbet mer enn tilstrekkelig for å utløse krav på stykkprisgodtgjørelse. Det faktum at Bulut i tillegg har utført internt arbeid på saker, er ikke i strid med gjeldende rett. Det foreligger ikke noe forbud mot at advokater eller rettshjelpere benytter seg av juridiske saksbehandlere til å utføre intern bistand på saker etter rettshjelploven.

Heller ikke etterfølgende omstendigheter tilsier at vilkårene for advokatbevilling ikke var oppfylt. Bulut har ikke begått ulovlige handlinger og har heller ikke brutt øvrige bestemmelser på noen måte. Foretatte lydopptak må sees i lys av den pressede situasjon han har vært i og hans behov for å sikre notoritet.

Staten ved Tilsynsrådet for advokatvirksomhet er erstatningsansvarlig for det tapet Bulut har lidt ved å være uten advokatbevilling fra 23. november 2020, eventuelt fra de etterfølgende vedtak. Ansvarsgrunnlag foreligger både på objektivt og subjektivt grunnlag. Tilsynsrådet har tolket rettsreglene feil. Staten har lagt til grunn som gjeldende rett at det foreligger forbud for advokater og rettshjelpere til å benytte seg av saksbehandlere til å utføre arbeid på saker som honorerer etter stykkpris. Standpunktet mangler hjemmel i lov. Feiltolkningen har ikke vært unnskyldelig.

Det foreligger årsakssammenheng mellom feiltolkningen og skaden. Dersom staten har tolket loven feil om adgangen til å benytte saksbehandlere til internt arbeid på saker etter rettshjelpsloven, må det anses klart at vilkårene for advokatbevilling var oppfylt etter domstolloven § 220 fjerde ledd, jf. § 230 første nr. 1. De øvrige anførte omstendigheter fra staten kan ikke anses tilstrekkelige for at vilkårene for bevilling ikke var oppfylt, slik også tingretten har lagt til grunn.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Staten ved Tilsynsrådet for advokatvirksomhet dømmes til å erstatte Serkan Bulut sine kostnader for tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsretten har slikt syn på saken:

1. Hovedkonklusjoner

Lagmannsretten er kommet til at Tilsynsrådets vedtak 16. desember 2021 er ugyldig. På dette punktet forkastes derfor anken.

Lagmannsretten har ikke funnet grunnlag for å tilkjenne Serkan Bulut erstatning, og staten blir dermed å frifinne for dette kravet. Anken er her tatt til følge.

2. Sakens problemstillinger

I ugyldighetssaken er det sentrale spørsmålet om Serkan Bulut på vedtakstidspunktet oppfylte vilkårene for advokatbevilling i domstoloven § 220 fjerde ledd, jf. domstoloven § 230 første ledd nr. 1. Det foreligger i alt syv vedtak fra Tilsynsrådet i tilbakekallssaken. Lagmannsretten skal kun ta stilling til det siste vedtaket. Søksmålet over de tre forutgående vedtakene er avvist av tingretten, og kjennelsen er ikke påanket.

Lovligheten av tilbakekallet har tidligere vært prøvd av domstolene i flere instanser. I Borgarting lagmannsretts rettskraftige dom fra 2020, LB-2018-192788-2, fant retten at den nødvendige tilliten ikke var gjenvunnet. Anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet.

Problemstillingen nå er om Serkan Bulut hadde gjenvunnet tilliten på vedtakstidspunktet 16. desember 2021. Partene er enige om, slik det også følger av begrunnelsen i vedtaket, at dette særlig beror på tre forhold; forholdene i advokatfirmaet Suleiman som ledet til tilbakekallet, praktiseringen av stykkprisordningen i Rettshjelp Bulut & Co og øvrige etterfølgende forhold hos søkeren.

Hva gjelder erstatningssaken, skal lagmannsretten ta stilling til spørsmålet om staten er erstatningspliktig for det tap Serkan Bulut eventuelt har lidt som følge av at Tilsynsrådet på et feilaktig grunnlag avslo hans søknad om bevilling den 23. november 2020. Dette reiser spørsmål om grunnvilkårene for erstatning er oppfylt, herunder om det foreligger ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

3. Vedtaket til prøving

Vedtaket 16. desember 2021 fra Tilsynsrådet lyder slik:

Saken gjelder søknad om ny advokatbevilling etter tilbakekall fra Serkan Bulut, jf. domstolloven § 220 fjerde ledd. Tilsynsrådets styre har gjennomgått følgende dokumenter:

- Borgarting lagmannsretts dom av 10. februar 2020
- Tilsynsrådets brev av 23. november 2020 til advokat John Christian Elden
- Tilsynsrådets brev av 26. mars 2021 til Serkan Bulut
- Asker og Bærum tingretts dom av 31. mars 2021
- Agder lagmannsretts kjennelse av 23. juli 2021
- Tilsynsrådets e-post av 9. september 2021 til Serkan Bulut
- Serkan Buluts e-post av 10. september 2021 til Tilsynsrådet, med vedlegg
- Serkan Buluts e-post av 14. september 2021 til Tilsynsrådet, med vedlegg
- Tilsynsrådets brev av 20. oktober 2021 til Serkan Bulut
- Serkan Buluts e-post av 25. oktober 2021
- Tilsynsrådets e-post av 17. november 2021 til Serkan Bulut

Ved Tilsynsrådets brev av 20. oktober 2021 ble Serkan Bulut meddelt styrets siste avslag på søknad om ny advokatbevilling. Ved oversendelse av nytt søknadsskjema på e-post 25. oktober 2021 har Serkan Bulut opplyst at han fastholder all tidligere argumentasjon. Samtidig har han varslet om at styrets medlemmer og sekretariatets saksbehandler vil bli holdt personlig erstatningsansvarlige for myndighetsmisbruk, når han har vunnet frem i domstolene. Styrets medlemmer anså seg habile til å behandle den forrige søknaden fra Serkan Bulut, jf. domstolloven § 225 åttende ledd, jf. forvaltningsloven §§ 6-8. Spørsmålet er vurdert på samme måte av styrets medlemmer nå.

For å få ny advokatbevilling etter tilbakekall må søkeren oppfylle vilkårene i domstolloven § 220. Bestemmelsens fjerde ledd lyder slik:

«Advokatbevilling kan bare gis til personer som har fylt 20 år og som godtgjør ved ordinær politiattest at de har ført en hederlig vandel. Videre må det ikke foreligge noe forhold som etter § 230 ville ført til at advokatbevillingen ville blitt satt ut av kraft eller kalt tilbake. Er en tidligere advokatbevilling kalt tilbake av grunner som nevnt i § 230 første ledd nr 2 til 4, må ny bevilling ikke gis før det forhold som førte til tilbakekallingen er brakt i orden.»

Serkan Buluts advokatbevilling ble tilbakekalt ved Advokatbevillingsnemndens vedtak av 14. desember 2017. Vedtaket og tre senere vedtak fra nemnden om avslag på nye søknader fra Serkan Bulut ble funnet gyldige ved Borgarting lagmannsretts dom av 10. februar 2020. Dommen ble rettskraftig ved Høyesteretts kjennelse av 22. mai 2020. Forsøk på å gjenoppta saken ble avvist ved Agder lagmannsretts kjennelse av 23. juli 2021. Serkan Bulut har anket kjennelsen.

Serkan Buluts fjerde, femte og sjette søknad om ny bevilling ble avslått ved styrets vedtak av henholdsvis 29. oktober 2020, 4. mars 2021 og 30. september 2021. Ingen av disse vedtakene er påklaget, men de er brakt inn for retten eller varslet brakt inn for retten.

Ved siste avslag viste styret til at forholdene som ledet til tilbakekallet og Serkan Buluts senere handlinger i Rettshjelp Bulut & Co AS er alvorlige, både hver for seg og samlet. Styret fant at det ikke var andre forhold enn tidsmomentet som kunne

trekke i retning av å innvilge søknaden. I den forbindelse bemerket styret at Serkan Bulut i liten grad synes å ha tatt inn over seg kritikken som tilsynsmyndighetene har fremmet mot hans advokatvirksomhet i Advokatfirmaet Suleiman & Co AS, og hans senere rolle og handlinger i Rettshjelp Bulut & Co AS. Etter styrets vurdering står saken i akkurat samme stilling nå. Som ved tidligere behandling mener styret at tidsmomentet alene ikke kan være avgjørende, verken i relasjon til tidspunktet for tilbakekall eller tidspunktet Serkan Bulut opplyser at de påpekte forholdene i Rettshjelp Bulut & Co AS skal ha blitt endret. Innholdet av Serkan Buluts e-post av 25. oktober 2021 sammenholdt med forutgående søknader, er slik styret ser det ikke egnet til å gjennerve den tilliten som er nødvendig i advokatyret. Serkan Buluts gjentakende anførsel knyttet til revisor Christoffersens forklaring for Borgarting lagmannsrett om behandlingen av klientmidler i Advokatfirmaet Suleiman & Co AS, er grundig imøtegått av staten v/Advokatbevillingsnemnden i forbindelse med gjenåpningssaken for Agder lagmannsrett. Som fremholdt her er tillitstapet begrunnet med Serkan Buluts manglende kontroll med selskapets behandling av klientmidler da han var eneste regnskaps- og revisjonspliktige advokat. At de påpekte forholdene var rettet opp i en gang utover i 2017 er ikke egnet til å endre kritikken, og det er uten betydning at det fremgår feil årstall i Borgarting lagmannsretts dom.

Utover disse bemerkningene finner styret det tilstrekkelig å vise til sine tidligere vedtak av 29. oktober 2020, 4. mars 2021 og 30. september 2021. Tilsynsrådets styre kan etter dette ikke se at vilkårene for å utstede ny advokatbevilling er oppfylt, jf. domstoloven § 220 fjerde ledd, jf. § 230 første ledd nr. 1.

Konklusjon: Serkan Buluts søknad om ny advokatbevilling avslås.

En del av begrunnelsen for avslaget var innretningen på rettshjelpsvirksomheten i Rettshjelp Bulut & Co AS. Denne er gjennomgått i Tilsynsrådets vedtak 23. november 2020:

Ved styrets avgjørelse om å avslå den foreliggende søknaden er det videre lagt vekt på den omfattende og gjennomgående omgåelsen av rettshjelploven, som har ført til en betydelig og uberettiget økonomisk gevinst for Rettshjelp Bulut & Co AS. Disse forholdene var ikke kjent ved siste behandling i Advokatbevillingsnemnden, og har blitt grundig utredet i etterkant av lagmannsrettens dom. Styret viser til den nærmere beskrivelsen av forholdene i Advokatbevillingsnemndens vedtak av 20. august, der nemnden avslo Larysa Buluts søknad om advokatbevilling og nedla forbud mot at hun yter rettshjelp. I likhet med Tilsynsrådets styre la nemnden til grunn at Rettshjelp Bulut & Co AS hadde organisert sin virksomhet på en måte som er egnet for å omgå det grunnleggende vilkåret om hvem som kan yte rettshjelp etter rettshjelploven § 2. Nemnden viste blant annet til følgende uttalelser fra Statens sivilrettsforvaltnings brev av 13. desember 2019:

Larysa Kaliuta har som rettshjelper i utgangspunktet rett til å kreve betaling etter stykkprisforskriften § 5 annet ledd i saker hvor hun arbeider utover 2 timer. Vi mener likevel at den måten firmaet har innrettet seg på er en direkte omgåelse av regelverket, om at den som skal yte fri rettshjelp etter rettshjelploven må være advokat/fullmektig eller godkjent rettshjelper.

Hensynet bak bestemmelsen i rettshjelploven § 2 er at den som yter bistand, som betales av det offentlige, skal ha bestemte kvalifikasjoner og oppfylle bestemte krav til sikkerhetsstillelse. Dette bl.a. fordi det offentlige til en viss grad står inne for arbeid som ytes etter rettshjelpsordningen. Ved å konsekvent å overlate en betydelig del av arbeidet til en person som ikke oppfyller lovens krav, må dette anses som en klar omgåelse. Det må generelt kunne forventes at den som påtar seg et oppdrag etter rettshjelploven gjennomfører og avslutter oppdraget. Videre må denne omgåelsen anses å ha ført til en betydelig økonomisk gevinst, som det kan stilles spørsmål ved om firmaet er berettiget til. Dette sett på bakgrunn av at en større del av betalingen gjelder bistand som er gitt av en person som ikke har krav på betaling etter salær- eller stykkprisforskriften.

På grunn av Larysa Buluts innsigelser knyttet til arbeidsdelingen mellom henne og Serkan Bulut, og Statens sivilrettsforvaltnings forståelse av regelverket, ble saken ytterligere utredet i forkant av Advokatbevillingsnemndens behandling. Statens sivilrettsforvaltning opprettholdt sitt syn på regelverket i brev av 18. juni 2020, og beskrev også en klagesak fra 2017 som viste at Larysa Bulut lenge hadde vært kjent med at bistand fra andre enn advokatfullmektiger og rettshjelpere ikke honoreres etter ordningen med fri rettshjelp.

Når det gjelder selskapets inntekter i stykkprissakene og arbeidsfordelingen mellom Serkan Bulut og Larysa Bulut, skriver Advokatbevillingsnemnden:

Rettshjelp Bulut & Co AS har store inntekter fra ordningen med fri rettshjelp. I perioden april 2018 til juni 2019 fikk selskapet utbetalt til sammen kr 2 990 965 fra fylkesmennene i saker der det innvilges fritt rettsråd. Av dette beløpet er kr 2 863 000 utbetalt etter stykkpris. Medgått tid i sakene utgjorde totalt 2072 timer, mens dekket tid utgjorde 2363 timer. I tillegg har selskapet hatt betydelige inntekter fra domstolene i saker med fri sakførsel og de har inntekter fra betalende klienter. Årsregnskapet for 2019 viser en samlet omsetning på kr 5 756 385.

Basert på den samlede dokumentasjonen i saken legger Advokatbevillingsnemnden til grunn at Serkan Buluts arbeid i betydelig grad har medvirket til den store inntjeningen på stykkprissakene. Nemnden fester ikke lit til Larysa Buluts forklaring om arbeidsdelingen mellom henne og Serkan Bulut på dette punktet. Stikkprøvene av timelister innhentet ved Tilsynsrådets bokettersyn viser at Serkan Bulut gjennomgående har arbeidet med stykkprissakene i utvalget. Nemnden viser til timelister i de fem sakene merket med saksnummer 0295 (2,5 timer), 0252 (45 min), 0035 (3,5 timer), 0594 (2,5 timer) og 0562 (2,5 timer). De øvrige fem sakene som ble plukket ut gjelder fri sakførsel og fakturering overfor klient. Nemnden betviler ikke at Larysa Bulut har utført alt arbeidet i enkelte av stykkprissakene, slik det fremgår av vedlegg 5 til advokat Wågheims brev av 3. juni 2020, men sett hen til de nevnte stikkprøvene fra bokettersynet legger nemnden til grunn at betydelige deler av arbeidet med stykkprissakene har blitt utført av Serkan Bulut.

Dokumentasjonen Larysa Bulut har lagt frem for å belyse sin store arbeidsinnsats endrer ikke dette bildet. Nemnden legger til grunn at arbeidet med stykkprissakene har vært delt i hvert fall frem til desember 2019.

Etter styrets vurdering taler de kritikkverdige handlingene som er avdekket, sterkt mot å innvilge Serkan Buluts søknad om ny bevilling. [...]

4. *Rettenns prøvingskompetanse*

Domstolloven § 230 andre ledd fastsetter at ved tilbakekall av advokatbevilling kan domstolene prøve «alle sider av saken». Domstolene har følgelig full prøvingskompetanse i saker om vedtak om ny bevilling etter tilbakekall, jf. LB-2020-115147, og dermed også i vurderingen av om Serkan Bulut har «den tillit som er nødvendig i yrket», jf. domstolloven § 230 første ledd nr. 1.

Fra statens side er det anført at domstolene bør være tilbakeholdne med å tilsidesette tilsynsmyndighetenes skjønnsutøvelse, og særlig hva som kreves for at vedkommende har mistet den «tilliten» som er nødvendig i yrket. Det er blant annet vist til Rt-2010-224 avsnitt 40. I avsnitt 40 skriver førstvoterende følgende om overprøvingen av avgjørelser fra den daværende Disiplinærnemnden for advokater:

Det kan nok være rom for en viss tilbakeholdenhet fra domstolens side i forhold til avgjørelser av et slikt bredt sammensatte disiplinærorgan, men det er ikke tvilsomt at det er tale om et rettsanvendelsesskjønn som kan prøves av domstolene. En annen sak er at praksis fra Disiplinærnemnden normalt vil være en rettskilde av vekt når den nærmere forståelse av de ulike regler skal fastlegges. Særlig vil dette være tilfellet dersom en står overfor en rimelig konsistent praksis av noe omfang og over noe tid.

Det er også pekt på fra statens side at tilsynsmyndighetene i sin praksis behandler langt flere saker enn domstolene.

Til dette bemerkes fra lagmannsrettens side for det første at tilbakekall av advokatbevilling har inngripende konsekvenser for den det gjelder, som fratras retten til yrkesutøvelse som advokat. Dernest, den aktuelle saken Høyesterett avsa dom i, gjaldt ikke tap av bevilling, men disiplinærvedtak i form av at det ble konstatert brudd på advokatetiske regler. Saken er dermed ikke fullt ut sammenlignbar med saken lagmannsretten behandler, som gjelder tilbakekall av advokatbevilling og et langt mer inngripende tiltak. Videre, i den grad det finnes konsistent praksis fra Advokatbevillingsnemnden, vil lagmannsretten som et utgangspunktet legge vekt på en slik praksis som en mulig rettskilde ved fastsettelsen av hvordan reglene skal forstås. I saken her er det imidlertid ikke påvist noen slik direkte sammenlignbar praksis for de sentrale spørsmål saken reiser. På denne bakgrunn, og ut fra de sterke rettssikkerhetshensyn som gjør seg gjeldende, finner lagmannsretten ikke grunnlag for noen særskilt tilbakeholdenhet i overprøvingen av vedtaket.

Domstolene skal legge faktum på vedtakstidspunktet til grunn, jf. Høyesteretts plenumsdom i Rt-2012-1985. Det er likevel en viss adgang til å ta hensyn til etterfølgende bevis som kaster lys over forholdene på vedtakstidspunktet.

Begivenhetsnære bevis skal tillegges større vekt enn opplysninger gitt etter at tvisten har oppstått fra parter eller vitner med partsbinding, jf. Rt-1995-821.

Ved rettens vurdering av hvilket faktum som skal anses bevist, gjelder det alminnelige kravet om sannsynlighetsovervekt, jf. Rt-2010-224. Det vises også til LB-2013-84590-2 og LB-2018-192788-2, der det er lagt til grunn et krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt. Saken reiser ikke kritikk som er inkriminerende eller så vidt klanderverdig mot Serkan Bulut, at det er grunn til å anvende et skjerpet beviskrav.

5. *Terskelen for gjennerverv av advokatbevillingen*

a) **Domstollovens bestemmelser**

Søknader om ny advokatbevilling reguleres av domstoloven § 220 fjerde ledd. I denne bestemmelsen heter det i andre punktum at det ikke kan utstedes ny bevilling dersom det foreligger «noe forhold som etter § 230 ville ført til at advokatbevillingen ville blitt satt ut av kraft eller kalt tilbake». Reglene må ses i lys av samfunnets beskyttelsesbehov. Tilsynsrådet er gitt mandat til å treffe vedtak, jf. § 225.

Det opprinnelige tilbakekallet i saken her, som ble gitt av Advokatbevillingsnemnda 14. desember 2017, er hjemlet i domstoloven § 230 første ledd nummer 1. Her heter det:

Advokatbevillingsnemnden kan kalle tilbake en advokatbevilling dersom advokaten:

1. gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdigg til å drive advokatvirksomhet, eller som gjør at vedkommende mister den tillit som er nødvendig i yrket.

Ved tilbakekall etter nr. 1 kreves misligheter eller omfattende brudd på profesjonelle plikter. Det forutsettes altså et vesentlig avvik fra akseptabel advokatadferd, jf. blant annet LB-2007-113159.

Ved tilbakekall etter domstoloven § 230 første ledd nr. 2 til 4 vil søkeren etter domstoloven § 220 fjerde ledd siste punktum ha krav på ny bevilling når forholdene er «bragt i orden», jf. blant annet Rt-2005-416. Ny bevilling etter et tilbakekall etter domstoloven § 230 første ledd nr. 1 forutsetter en bredere vurdering, der det må finnes godtgjort at det ikke lenger foreligger forhold som gjør vedkommende uskikket eller

uverdigg til å drive advokatvirksomhet, og vedkommende må ha gjenervervet den tillit som er nødvendig for yrket. Bestemmelsen i domstoloven § 230 første ledd nr. 1 er å regne som en «generalklausul» som beror på en helhetsvurdering av om det er rimelig og forsvarlig ut i fra hensynet til advokaten selv, samfunnet og særlig det rettssøkende publikum, å tildele ham ny bevilling. Advokatbevilling som er tilbakekalt i medhold av domstoloven § 230 første ledd nr. 1, vil dermed ha mer omfattende og mulig langvarige virkninger enn tilbakekall etter de øvrige grunnlagene.

Den nærmere forståelse av vilkåret om gjenvunnet tillit er behandlet i rettspraksis. Høyesterett har i Rt-2006-1435 pekt på de ulike virkningene som knytter seg til et tilbakekall av bevilling etter domstoloven § 230 nr. 1 og tilbakekall i medhold av § 230 nr. 2 og 3. Høyesterett uttaler om dette i avsnitt 21:

Ny bevilling etter et tilbakekall etter nr. 1 krever en bredere vurdering, der det må finnes godtgjort at det ikke lenger foreligger forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdigg til å drive advokatvirksomhet eller at vedkommende for øvrig ikke har den tillit som er nødvendig.

I avsnittene 30–31 påpeker Høyesterett at terskelen for tilbakekall etter nr. 1 er høy. Førstvoterende uttaler:

Derimot finner jeg grunnlag for, slik den ankende part har fremholdt, at terskelhøyden for overtredelse av generalklausulen i nr. 1 er en annen enn terskelhøyden etter de konkrete bestemmelsene i nr. 2 og nr. 3. Ordlyden i nr. 1 taler med tyngde for dette. «Uskikket», «uverdigg» og «mister den tillit som er nødvendig i yrket» er meget belastende ordbruk, som peker mot enten misligheter eller et omfattende brudd på profesjonelle plikter. En viss ytterligere støtte finnes også i forarbeidene, Ot.prp.nr.30 (1972–1973) side 17, som i tilknytning til nr. 1 viser til straffeloven § 29 om fradømmelse av stilling i straffesak og daværende tjenestemannslov § 22 om avskjedssak, riktignok med forbeholdet at «man i noen grad» har sett hen til formuleringene i disse bestemmelsene. Det bidrar like fullt til å understreke at tilbakekall av advokatbevilling, og da særlig etter nr. 1, har inngripende virkninger.

Jeg konkluderer etter dette for det første med at pliktforsømmelser som omfattes av § 230 første ledd nr. 2 og 3 også vil kunne begrunne tilbakekall av advokatbevilling etter bestemmelsens nr. 1. For det annet er det forskjell i kravene til tilbakekall mellom de to typene. At terskelen for anvendelse av generalklausulen i nr. 1 er høy, kan utledes av bestemmelsens ordlyd, som støttes av forarbeidenes henvisning til straffeloven og tjenestemannsloven. I samme retning peker de mer omfattende virkningene av tilbakekall etter nr. 1. For tilbakekall etter nr. 2 og 3, er fristovrettedelsene i seg selv som utgangspunkt tilstrekkelig til at lovens krav er oppfylt

I avsnitt 38 fremheves at forvaltningen ikke skal anvende strengere tiltak enn det som er påkrevet.

Hvilke momenter som skal inngå i helhetsvurderingen, er blant annet omhandlet i LB-2020-115147, der det heter på s. 8:

... Etter gjeldende rett er kjerneområdet for inndragning etter § 230 første ledd nr. 1 økonomiske misligheter og annen uredelighet av økonomisk karakter, men også andre typer straffbare forhold og kritikkverdig opptreden vil kunne falle inn under bestemmelsen», jf. NOU 2015:3, side 144, Advokaten i samfunnet.

Vurderingens konkrete innhold er nærmere utdypet på s. 12 med videre henvisninger:

Det må foretas en helhetsvurdering hvor vurderingstemaet er om det har skjedd «et vesentlig avvik fra forsvarlig advokatvirksomhet», jf. blant annet LB-2013-31273. LB-2018-192788-2 og NOU 2015:3, side 144 hvor gjeldende rett er oppsummert slik:

Ved spørsmål om tilbakekall i medhold av domstoloven § 230 første ledd nr. 1 er det i rettspraksis lagt vekt på flere momenter. Domstolene har blant annet lagt vekt på advokatens klanderverdige opptreden, handlingens art og grovhet, omfanget av overtredelsen, i hvilken grad det er tale om gjentatte overtredelser og graden av tillitstap. Er det tale om enkeltstående mindre alvorlige overtredelser, vil mildere disiplinærreaksjoner være en forholdsmessig reaksjon. Hvor omfattende et tillitstap er, både for advokaten selv og advokatstanden dersom vedkommende får beholde bevillingen, er et viktig moment. Videre har advokatens evne og vilje til forbedring betydning. I rettspraksis er det også lagt vekt på om andre adekvate reaksjoner kan gjøre tilsvarende nytte, og hvor omfattende konsekvenser et tap av bevilling kan få for advokaten.

Siden det ikke er tale om «misligheter», legger lagmannsretten til grunn at det må foreligge «omfattende brudd på profesjonelle plikter» for at tilbakekall skal kunne skje, jf. Rt-2006-1435 (30). Det må også tas hensyn til at et tilbakekall av bevilling har alvorlig og tyngende negativ virkning for A økonomisk og sosialt, jf. EMK P1-1 og EMK artikkel 8.

b) Tidsaspektet

Spørsmålet om hva som er en normal tapsperiode er drøftet i rettspraksis. Høyesteretts dom i Rt-2007-439 gjaldt en advokat som var offentlig oppnevnt som forsvarer for en tiltalt i narkotikasak og dømt for medvirkning til motarbeiding av rettsvesenet under særdeles skjerpene omstendigheter. På bakgrunn av at strafforfølgningen hadde tatt lang tid, ble fengselsstraffen gjort betinget, og det ble ikke idømt rettighetstap. I avsnitt 45 uttaler førstvoterende:

Dersom strafforfølgningen mot A hadde startet høsten 2001 og blitt avsluttet innen normal tid, finner jeg det klart at A skulle ha blitt fradømt retten til å drive som advokat for en periode av to til tre år. Han har ved sin medvirkning til overtredelse av

straffebudet om motarbeiding av rettsvesenet utvist dårlig dømmekraft og lav moral, noe som kan vitne om uskikkethet til å praktisere som advokat. Hensynet til den allmenne tillit står også sentralt.

Det følger av den videre drøftelsen at tidsaspektet ikke alene var tilstrekkelig til å reparere tilliten. Tilsvarende vurderinger gjøres i LB-2020-115147. På s. 9 i dommen heter det:

Tilbakekall av advokatbevilling i medhold av domstoloven § 230 første ledd nr. 1 er som det fremgår foran, forbeholdt de mer graverende tilfeller av forgåelser som en advokat kan begå i yrkesutøvelsen. Etter lagmannsrettens syn tilsier dette at det normalt må gå noe tid, antydningvis et par år, før det er aktuelt å innvilge søknad om ny bevilling. Lagmannsretten understreker imidlertid at søknad om ny bevilling etter tilbakekall må undergis en konkret vurdering, der tiden som er gått bare er ett av flere momenter. Etter lagmannsretten syn må det ved vurderingen tas utgangspunkt i forgåelsenes karakter, tidsmomentet og senere inntrådte omstendigheter. Det vises til Bøhn, Juridika, Kommentarer til domstoloven § 220, der det heter: «Spørsmålet må antas å måtte avgjøres ut fra om det alt i alt er rimelig og forsvarlig av hensyn til søkeren, publikum, yrkesgruppen mv. at ny bevilling gis, jf. Rt-2006-1435.

I Borgarting lagmannsretts dom LB-2018-192788-2 med videre henvisninger, som gjelder gyldigheten av de tre første vedtakene i Serkan Buluts sak, legges tilsvarende forståelse til grunn:

Når det gjelder tidsmomentet, har staten anført at det i forvaltningspraksis er lagt til grunn at ny bevilling etter tilbakekall i medhold av domstoloven § 230 første ledd nr. 1 normalt ikke innvilges før etter to til tre år. Lagmannsretten kan ikke se at den påheropte praksis verken i omfang eller konsekvens er slik at den utgjør tolkningsmateriale av særlig betydning for hvor lang tid som normalt må gå før ny bevilling innvilges.

I Rt-2007-439 (45) la førstvoterende til grunn en «tapsperiode» på to til tre år for en advokat som var dømt for påvirkning av aktør i rettsvesenet. I den aktuelle saken ble rettighetstap som ledd i straffesaken likevel ikke idømt fordi det hadde gått over fem år siden det straffbare forholdet fant sted.

I NOU 2015: 3, utkast til advokatlov, er det foreslått at ny søknad om bevilling i et tilfelle som i vår sak, ikke kan fremsettes før det er gått to år, jf. utkast til lov § 5, side 490.

Tilbakekall av advokatbevilling i medhold av domstoloven § 230 første ledd nr. 1 er forbeholdt de mer graverende tilfeller av forgåelser en advokat kan begå i yrkesutøvelsen.

Etter lagmannsrettens syn tilsier dette at det normalt må gå noe tid, antydningvis et par år, før det er aktuelt å innvilge søknad om ny bevilling. Lagmannsretten understreker imidlertid at søknad om ny bevilling etter tilbakekall etter gjeldende rett

skal undergis en konkret vurdering, hvor tidsmomentet alene kun unntaksvis vil være avgjørende.

Denne lagmannsretten slutter seg til denne forståelsen. På denne bakgrunn vil drøftelsen ta utgangspunkt i at ved en normalsituasjonen vil det anslagsvis gå noe tid, i alle fall to år, før ny bevilling kan innvilges, og at vurderingen av ny søknad uansett må bero på en konkret vurdering av forgåelsens karakter og tidsmomentet, samt senere inntrådte omstendigheter, der tidsmomentet ikke alene er avgjørende.

6. *Forståelsen av stykkprisreglene*

a) Innledning

Det er anført fra statens side at Tilsynsrådet korrekt har lagt til grunn at Serkan Bulut ved sin deltakelse i Rettshjelp Bulut AS, der han var daglig leder, har foretatt en omfattende og gjennomgående omgåelse av rettshjelploven § 2, som har ført til en betydelig og uberettiget økonomisk gevinst ved at Serkan Buluts arbeid i rettsrådssaker er honorert ved stykkprissaker for ektefellen, rettshjelper Larysa Bulut, jf. dommen her på s. 16–18 ovenfor. Denne begrunnelsen ble først gitt i vedtak 23. november 2020 og er siden opprettholdt i avslagene 11. mars 2021, 30. september 2021 og 16. desember 2021.

Lagmannsretten tok i LB-2018-192788-2 ikke stilling til spørsmålet om stykkordningen. I etterkant av lagmannsrettens dom innhentet Tilsynsrådet uttalelser fra Statens sivilrettsforvaltning som lagmannsretten kommer tilbake til og som er gjengitt i dommen her på s. 22.

Forholdet førte også til at Larysa Bulut fikk avslag på søknad om advokatbevilling og tilbakekalt sin rettshjelpbevilling. Asker og Bærum tingrett avsa dom 31. mars 2021 i hennes sak, der avslaget ble opprettholdt. Tingretten tok ikke direkte stilling til om staten hadde lagt til grunn feil rettslig forståelse når det gjelder spørsmålet om en rettshjelper kan la andre utføre rettshjelpsoppgaver. Dommen er påanket til Borgarting lagmannsrett, og ankeforhandlingene berammet til 28. og 29. august 2022.

b) Adgangen til å yte rettslig bistand

Utgangspunktet for hvem som kan yte rettshjelp må tas i domstoloven § 218 første ledd som lyder slik:

Den som vil utøve rettshjelpvirksomhet, må ha bevilling som advokat etter § 220.
Med rettshjelpvirksomhet menes ervervsmessig eller stadig yting av rettshjelp.
Fra bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder følgende unntak:

Deretter følger i nr. 1–4 en angivelse av andre grupper:

1. Den som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap,¹ men ikke har advokatbevilling, kan yte rettshjelp.
2. Den som har bevilling som statsautorisert revisor eller er registrert som revisor, kan bistå med utferdigelse av skattemeldinger, skatteklager og andre henvendelser til skattemyndighetene.
3. Den som har tilfredsstillende utdanning innen spesielle rettsområder kan av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet gis tillatelse til å yte rettshjelp på området. Når særlige grunner foreligger, kan Tilsynsrådet gi tillatelse til spesielle rettshjelpiltak.
4. Kongen fastsetter ved forskrift i hvilken utstrekning og på hvilke vilkår utenlandske advokater skal ha adgang til å yte rettshjelp.

Hva som er rettshjelp i domstoloven § 218 første ledds forstand, følger blant annet av NOU 2002: 18 Rett til rett, s. 51:

Som et generelt utgangspunkt omfatter begrepet «rettshjelp» i dl. § 218 i utgangspunktet ethvert arbeid av juridisk art som må antas å kreve juridiske kunnskaper som overstiger de borgere vanligvis har. Det gjelder uansett om en står overfor enkle eller mer kompliserte arbeid, arbeid av stor eller liten verdi mv.

Begrepet favner dermed vidt og omfatter enhver bistand av juridisk art som antas å kreve juridisk kunnskap.

Den tradisjonelle begrunnelsen for dette rettsrådsmonopolet er behov for offentlig kontroll med hvem som driver juridisk rådgiving, slik at klientens rettsforhold blir betryggende ivarettatt av kvalifiserte personer. Som påpekt i NOU 2015: 3 Advokaten i samfunnet, s. 81–82 er det mange personer og ikke bare advokater som kan yte slike tjenester, da de i kraft av sin utdanning eller arbeidserfaring – eller begge deler – har særlige forutsetninger for å gi kvalifiserte rettslige råd, selv om de ikke er advokater. I saken her er det ikke påberopt at Serkan Bulut har begått brudd på rettsrådsmonopolet.

Spørsmålet er videre hvilken adgang den som driver rettshjelp har til å benytte intern bistand. Domstoloven § 231 femte ledd, om organisering av advokatvirksomhet, lyder slik:

Virksomhet som nevnt i første ledd annet punktum kan på selskapets vegne bare utøves av advokater. Slik virksomhet kan likevel utøves på selskapets vegne av en annen person dersom vedkommende har adgang til det i medhold av annet enn advokatbevilling og dessuten har stilt sikkerhet for det ansvar vedkommende kan pådra seg etter § 232 sjuende jf. annet ledd. Kongen gir nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen.

Om kravet om hvem som skal representere foretaket utad uttales det i NOU 2015:3 s. 172:

Bestemmelsen er ikke til hinder for at det brukes advokatfullmektiger eller andre medhjelpere under utøvelsen av advokatvirksomheten. Forutsetningen er at det er advokaten som opptrer utad, og at det fremstår slik at bistanden ytes fra advokaten.

Domstolloven § 218 tredje ledd forutsetter adgang til bruk av «hjelpere». Om denne bruken av ansatte og internt arbeid uttales i Bøhn, Domstolloven, 2. utgave, s. 910:

3. Det må skilles mellom den personen som gir rettshjelp, og den virksomheten dette inngår i. § 218 første ledd gjelder «den», det vil si den personen, som vil «utøve» rettshjelpvirksomhet. Det følger av bestemmelsen at en person må ha advokatbevilling både når han selv gir rettshjelp ervervsmessig eller stadig, og når han gir rettshjelp innenfor en rettshjelpvirksomhet som samlet er ervervsmessig eller stadig, selv om hans egen innsats i sistnevnte tilfelle ikke har et slikt omfang, og selv om det ikke er han som driver virksomheten for egen regning og risiko (Prp. 7 side 74). Her står det videre samme sted: «På den annen side utøver ikke en person rettshjelpvirksomhet dersom vedkommendes yting av rettshjelp ikke inngår i en slik sammenheng [det vil si i en ervervsmessig eller stadig yting av rettshjelp]. Rettshjelp som ansatte yter sin arbeidsgiver faller derfor utenfor.» En person som er ansatt som rådgiver for sin arbeidsgiver i juridiske saker, behøver altså ikke å ha advokatbevilling eller falle inn under noen av unntaksreglene i § 218, selv om vedkommende gir rettshjelpen lønnet på full tid, og dermed ervervsmessig. En arbeidsgiver må fritt kunne velge hvilke kvalifikasjoner han ser seg best tjent med hos sin juridiske rådgiver.

Både advokat og rettshjelper kan følgelig ansette rådgivere for å yte intern juridisk bistand. Bistand til egen arbeidsgiver er ikke ansett som rettshjelp. Lagmannsretten legger også til grunn som uomtvistet at det er alminnelig akseptert at advokatassistenter i tillegg til kontorarbeid utfører mer juss-relatert arbeid, og at det også kan benyttes jusstudenter som praktikanter, som for eksempel gjør kildesøk og annen utredning.

c) **Rettshjelpsordningen**

Rettshjelpsordningen er en «sosial støtteordning med formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av stor personlig og velferdsmessig betydning», jf. definisjonen i rettshjelploven § 1. Fri rettshjelp omfatter både rettsråd og fri sakførsel, jf. rettshjelploven § 1. Hvem som kan påta seg slike oppdrag er regulert i § 2:

Fri rettshjelp i form av fritt rettsråd og fri sakførsel gis av privatpraktiserende advokat eller av offentlig advokatkontor.

...

Departementet kan ved forskrift eller i enkelttilfeller samtykke i at fri rettshjelp gis av andre enn advokater.

I forskrift om adgang til å yte fritt rettsråd for juridiske kandidater som utøver rettshjelpvirksomhet § 1 heter det:

Den som har rett til å utøve rettshjelpvirksomhet i medhold av lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 218 annet ledd nr. 1, og som har fått utstedt erklæring fra Tilsynsrådet for advokatvirksomhet etter forskrift av 20. desember 1996 nr. 1161 § 1-1, kan yte fritt rettsråd etter lov av 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.

Salærforskriften § 1 regulerer hvem som kan ta seg betalt for å yte rettshjelp etter rettshjelploven:

Forskriften gjelder for fastsettelse av salær til offentlig oppnevnt forsvarer, privat antatt forsvarer som tilkommer offentlig salær, oppnevnt advokat for fornærmede i straffesaker, advokater uten fast lønn fra det offentlige som gjør tjeneste som aktor samt advokat/prosessfullmektig og andre som yter rettshjelp etter lov om fri rettshjelp.

Retthjelpsloven følger reglene i domstolsloven om et rettsrådsmonopol. Dersom Bulut hadde utført rettshjelpsvirksomhet, ville det vært i strid med domstolloven § 218. Imidlertid er dette som nevnt ikke påberopt fra statens side.

d) Stykkprisordningen

Stykkprisforskriften regulerer betaling for bistand fra advokater og andre etter rettshjelploven. Etter § 2 første ledd er grunnlaget for beregning av stykkpris slik:

Stykkprissatsen beregnes med utgangspunkt i den offentlige salærsats. Stykkprisbetaling skal kompensere for alt arbeid som er utført i en sak, herunder forberedende arbeid, arbeid i rettsmøte og etterarbeid. Salær etter salærforskriften § 11 kommer i tillegg til stykkprisbetalingen.

Stykkprisen i saker med fritt rettsråd reguleres i stykkprisforskriften § 5. Bistand i saker som nevnt i annet og tredje ledd som ikke overstiger to timer, betales med 1,5 ganger den offentlige salærsats. Ved bistand som overstiger to timer vil det i en rekke sakstyper utbetales et utvidet fritt rettsråd. I arbeidstvister, som er det mest aktuelle i saken her, omfatter stykkprisen seks ganger den offentlige salærsats, jf. nr. 10:

Bistand som overstiger 2 timer betales med:

Oppsigelses- og avskjedigelsessaker i arbeidsforhold, jf. rettshjelpsloven § 11 annet ledd nr. 5: 6 ganger den offentlige salærsats.

Videre følger det av rettshjelpforskriften § 3-5:

Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken er eller vil bli over det dobbelte av fastsatt stykkpris og det godtgjøres at det foreligger særlige omstendigheter ved oppdraget som begrunner en slik timebruk, kan fylkesmannen utvide en bevilling til fritt rettsråd. Det samlede salæret skal i så fall fastsettes skjønnsmessig av fylkesmannen etter salærforskriften § 7.

En forutsetning for stykkprisordningen er at advokaten/rettshjelperen følger opp og avslutter oppdraget, uavhengig av hvor mange timer saken krever. Dette følger blant annet av Justis- og beredskapsdepartementets veileder, der det heter om dette vilkåret:

En stykkprisordning vil nødvendigvis medføre at advokatene i enkelte saker vil få betalt for et høyere timeforbruk enn den tid som faktisk er medgått, mens stykkprissatsen i andre saker ikke vil kompensere fullt ut for det faktiske timeforbruk. Justis- og beredskapsdepartementet finner grunn til å presisere at advokaten forutsettes å følge opp og avslutte oppdraget på vanlig måte, uavhengig av om timeforbruket i den aktuelle sak overstiger det timeantall som stykkprisen representerer. Enkelte saker er imidlertid så omfattende og arbeidskrevende at stykkprissatsen ikke vil gi tilfredsstillende kompensasjon for det som må anses som rimelig og nødvendig arbeid i saken. Forskriften inneholder derfor unntaksregler i § 5 femte ledd, § 6 annet ledd og § 11 som gir rett til betaling etter medgått tid. Forutsetningen for dette er at faktisk utført arbeid med saken overstiger fastsatt stykkpris med en viss størrelse og at advokaten i tillegg godtgjør at det foreligger særlige omstendigheter ved oppdraget som begrunner en slik timebruk. Dette medfører at det ikke automatisk gis betaling etter medgått tid når timebruken overstiger den fastsatte grensen i disse bestemmelsene.

e) Uttalelsene fra Statens sivilrettsforvaltning

Sammenhengen i regelverket er kommentert nærmere i to brev fra Statens sivilrettsforvaltning innhentet av Tilsynsrådet i anledning saken. Tilsynsrådet har lagt avgjørende vekt på disse, og de gjengis derfor delvis nedenfor. I brev 13. desember 2020 heter det:

Statens sivilrettsforvaltning har på bakgrunn av ovennevnte lagt til grunn at advokatsekretærer, advokatassistenter og jurister uten fullmektigstatus eller rettshjelpstillatelse, ikke har adgang til å yte fri rettshjelp. Videre at arbeidet disse gruppene utfører ikke kan honoreres etter salærforskriften eller stykkprisforskriften. Praksis er lang og fast, og har vært fulgt siden fagområdene rettshjelp og salær ble overført fra Justis- og beredskapsdepartementet til Statens sivilrettsforvaltning i 2006. Etter det vi kjenner til ble tilsvarende praksis fulgt i departementet.

Vi vil i utgangspunktet bemerke at spørsmålet om bruk av andre enn advokater/fullmektiger og rettshjelpere til å yte fri rettshjelp, oppstår relativt sjeldent. Vår erfaring er at fri rettshjelp i hovedsak ytes av advokater i mindre firma og enkeltmannsforetak, og at disse ikke benytter andre medarbeidere på kontoret.

I praksis har problemstillingen først og fremst vært aktuell i saker der det søkes om utvidet fritt rettsråd, jf. stykkprisforskriften § 5 siste ledd og rettshjelpsforordningen § 3-5. Spørsmålet i disse sakene er om det er grunnlag for å betale et oppdrag etter faktisk medgått tid fordi arbeidet i saken overstiger det dobbelte av stykkprissatsen. Vi har i disse sakene lagt til grunn at arbeid som er utført av advokatsekretær, advokatassistent eller fullmektig uten autorisasjon, ikke inngår i beregningsgrunnlaget, dvs. at det ikke kan danne grunnlag for en utvidet bevilling. Problemstillingen har også vært aktuell ved skjønnsmessige salærfastsettelse etter salærforskriften § 7. Heller ikke her godtgjøres arbeid utført av de nevnte gruppene.

Når det gjelder spørsmålet om bruk av andre enn de som har tillatelse til å yte rettshjelpsvirksomhet i saker som skal betales med en stykkpris, så har vi ikke tidligere hatt dette på spissen. Utgangspunktet er at bistand som overstiger 2 timer skal betales med en fast stykkpris, jf. stykkprisforordningen § 5 annet ledd. Stykkprisordningen fungerer videre slik at advokatene i enkelte saker vil få betalt for et høyere timebruk enn den tid som faktisk har medgått, mens stykkprissatsen i andre saker ikke vil kompensere fullt ut for den faktiske timebruk. Det forutsettes imidlertid at advokaten skal følge opp og avslutte oppdraget på vanlig måte, uavhengig av om timeforbruket i den aktuelle saken overstiger det timetallet som stykkprisen representerer, jf. Justisdepartementets rundskriv G-12/05.

Dette betyr i praksis at en advokat eller rettshjelper kan sende inn et salærkrav på full stykkpris, f.eks. på 7 timer, i en sak hvor det kun er arbeidet i 2,5 timer. Dette vil f.eks. kunne være situasjonen hvor klienten trekker seg eller det oppstår andre omstendigheter som gjør at det ikke er grunnlag for å gå videre med saken. Vårt inntrykk er imidlertid at dette ikke skjer ofte, og at hovedutfordringen til advokatene heller er at arbeidet overstiger stykkprissatsen.

I brev fra Statens sivilrettsforvaltning 18. juni 2020 er synspunktet noe presisert. Her heter det blant annet:

Vi har merket oss at advokat Toralf Wågheim i brev av 3. juni 2020 til Tilsynsrådet argumenter for at både advokater og rettshjelpere har anledning til å ansette hvem de vil, uavhengig av kompetanse. Videre at disse saksbehandlerne har anledning til å utføre internt arbeid og bistå advokater og rettshjelpere.

Dette er vi enige i, og vi er også kjent med at bruk av saksbehandlere ikke er uvanlig i advokatbransjen. Vi anser det slik at et ansettelsesforhold av denne karakter er et internt forhold mellom advokatfirmaet/foretaket og den enkelte ansatte. Det innebærer at den ansatte på vanlig måte skal lønnes av sin arbeidsgiver. Det faktum at advokater og rettshjelpere har anledning til å la seg bistå internt av saksbehandlere med ulik kompetanse betyr ikke at vedkommende har rett til å yte bistand etter rettshjelploven, herunder har krav på betaling av det offentlige for det arbeidet de utfører.

I praksis betyr dette at arbeid som er utført av andre enn advokater og godkjente rettshjelpere ikke betales særskilt, og at det ikke kan danne grunnlag for en utvidet bevilling til fritt rettsråd, jf. rettshjelpsforordningen § 3-5. Som nevnt i vårt brev av 13. desember 2019 er praksis på dette området lang og fast.

Vi vil videre bemerke at dersom arbeid utført av saksbehandlere med ulik kompetanse skulle betales som fri rettshjelp av det offentlige, ville dette bety at vedkommende har krav på samme timesats som en person med advokatbevilling. Dette anses ikke rimelig, og det har formodningen mot seg at regelverket skal forstås på denne måten. Dersom tanken var at også sekretærer, assistenter og andre skulle godtgjøres etter salærforskriften ville det vært naturlig at man hadde egne og lavere satser for denne gruppen, slik man har bl.a. for tolker. Det er ikke situasjonen, jf. salærforskriften § 2 første ledd. Salærforskriften inneholder kun regler om honorering av arbeid for de yrkesgrupper som omfattes av forskriften, der i blant de som yter bistand etter rettshjelploven, jf. salærforskriften § 1 første ledd.

En advokat eller rettshjelper har i utgangspunktet rett til å kreve betaling etter stykkprisforskriften § 5 annet ledd i saker hvor det arbeiders utover 2 timer. Som det fremgår av vårt brev av 13. desember 2019 mener vi likevel at man ikke bør kunne innrettet seg på en måte som innebærer en direkte omgåelse av regelverket, om at den som skal yte fri rettshjelp etter rettshjelploven må være advokat/fullmektig eller godkjent rettshjelper. Dersom en betydelig del av bistanden, som dekkes av stykkprisen, faktisk og til stadighet utføres av andre enn advokat/rettshjelper, må det etter vårt syn anses å foreligge en omgåelse av regelverket. Som det fremgår av pkt. 2 har ikke Statens sivilrettsforvaltning tilstrekkelig grunnlag for å ta stilling til om dette er situasjonen i den aktuelle saken.

f) Nærmere vurdering fra lagmannsretten

Etter gjennomgangen over av de relevante rettskilder mener lagmannsretten for det første, hva gjelder de rettslige rammer, at det ikke er nedfelt noe forbud verken i rettshjelploven med forskrifter eller stykkprisforskriften mot at rettshjelper i stykkprissaker mottar intern bistand fra ansatte.

For det andre bemerker lagmannsretten at i stykkprissaker med utvidet rettsråd er grunnvilkåret at advokatens arbeid med saken overstiger to timer. Dette følger av stykkprisforskriften § 5. Noe ytterligere krav til tidsbruk for å utløse den utvidede timeantallet er det ikke. En stykkpris kan dermed ikke settes ned med den begrunnelse at betalingen tar utgangspunkt i et høyere antall timer enn det som faktisk har medgått på saken. Stykkprissystemet bygger følgelig på at advokatene i enkelte saker vil få betalt for mer arbeid enn det som faktisk er nedlagt, og i andre saker vil få mindre betalt.

Prinsippet om stykkpris innebærer at de salærfastsettende myndighetene normalt ikke foretar noen kontroll av hvilket faktisk arbeid den enkelte advokat og rettshjelper har nedlagt i en stykkprissak. Stykkprisordningen utgjør dermed en betydelig forenkling av arbeidet med å kontrollere det antallet timer som advokaten oppgir å ha brukt på saken. I rettsrådssaker sender advokaten/rettshjelperen likevel et søknadsskjema til statsforvalteren, hvor det gis korte opplysninger om saksforholdet og hvor det også opplyses hvor mye arbeid som faktisk er utført. Opplysningene om medgått tid har imidlertid ingen betydning for innvilgelsen av stykkprisen. Denne vil være den samme så lenge arbeidet overstiger to timer.

Den rettslige problemstillingen er i ankeomgangen spisset til spørsmålet om Serkan Bulut i forbindelse med rettshjelpvirksomheten i Rettshjelp Bulut & Co AS har gjort seg skyldig i omgåelse av rettshjelploven og stykkprisforskriften, ved at hans arbeid i de saker som rettshjelper har krevet stykkpris for, har gitt rettshjelper tilgang til langt flere saker. Det er da særlig organiseringen av virksomheten og omfanget av Serkan Buluts arbeid i stykkprissaker som er grunnlaget for anførselen om at det foreligger en omgåelse. Dette temaet kommer lagmannsretten tilbake under subsumsjonen under.

7. Gyldigheten av vedtaket

Det er som nevnt over tre hovedmomenter i vedtakets begrunnelse. For det første handler det om forholdene som begrunnet det opprinnelige tilbakekallet i desember 2017. For det andre handler om innretningen på rettshjelpvirksomheten i Rettshjelp Bulut & Co AS. Det tredje gjelder Serkan Buluts generelle opptreden etter tilbakekallet. Disse tre momentene vil bli gjennomgått i det følgende:

a) Det opprinnelige tilbakekallet i desember 2017

Lagmannsretten er enig med staten i at tilbakekallet skyldes omfattende og alvorlige brudd på profesjonelle plikter. Lagmannsretten viser hva gjelder selve mislighetene til den grundige gjennomgangen som er gitt i LB-2018-192788-2. Her konstateres blant annet en generelt mangelfull kontroll med advokatvirksomheten, mangelfull regnskapsføring og behandling av betroede midler, uriktige opplysninger til Tilsynsutvalget for advokatvirksomhet, medvirkning til ulovlig rettshjelpsvirksomhet og uryddig bruk av ordningen med fri rettshjelp. Svært viktige kontrollmekanismer er dermed ikke overholdt. Det er ikke behov for en ny bevismessig prøving av grunnlaget for avslagene. Spørsmålet er hvilken betydning grunnlaget for det opprinnelige tilbakekallet skal tillegges på vedtakstidspunktet.

Lagmannsretten mener at Serkan Bulut tok grep for endringer fra 2018. Hensett til tidsaspektet, med en antatt normal inndragningstid rundt to år i gjeldende rettspraksis, vil det opprinnelige forhold ikke alene være tilstrekkelig til å begrunne en opprettholdelse av tilbakekall etter fire år. Etterfølgende forhold og søkerens vilje og evne til å gjenopprette tilliten må imidlertid vektlegges uavhengig av tidsaspektet. Dermed vil både spørsmålet om organiseringen av Rettshjelp Bulut & Co i forbindelse med rettshjelpsvirksomheten, og den øvrige etterfølgende adferd fra Serkan Buluts side, få betydning for den helhetsvurderingen som retten skal foreta, både av søkerens evne og vilje til forbedring og øvrig reparasjon av tillitstapet.

b) Organiseringen i Rettshjelp Bulut & Co

Som tingretten finner lagmannsretten grunn til først å understreke at misbruk av ordningen for fri rettshjelp eller andre ordninger for utbetaling av salær fra det offentlige ligger i kjerneområdet for hva anses som «omfattende brudd på profesjonelle plikter» for en advokat. Systemet for salærfastsettelse er tillitsbasert, og advokatene må forutsettes å opptre med stor grad av lojalitet. Lagmannsretten er videre enig med staten i at en advokat som gjør seg skyldig i omfattende, systematiske og bevisste omgåelser av regelverket for salærfastsettelse, ikke kan anses for å ha gjenervrevet den «tillit som er nødvendig i yrket». Spørsmålet i denne saken er om det foreligger slikt misbruk av regelverket.

Det er på det rene at Rettshjelp Bulut & Co drev omfattende rettshjelpsvirksomhet, bygget særlig på polsktalende klientell, og at hovedtyngden av saker var arbeidstvister. Larysa Bulut behersket både polsk og russisk. Aktiviteten og omsetningen i firmaet var høy. Lagmannsretten viser her blant annet til Asker og Bærums tingretts dom 31. mars 2021 s. 19. Serkan Bulut var ansatt som daglig leder. Det er imidlertid ikke bestridt at han i tillegg til administrative arbeidsoppgaver nedla et omfattende arbeid i rettsrådssakene.

I samtlige av de rettsrådssakene som det er snakk om mulig omgåelse, har Larysa Bulut fylt ut egeninnvilgningsskjema for saker hvor hun selv har jobbet minst to timer. Staten har ikke bestridt at hennes arbeid i alle disse sakene ville gitt grunnlag for den stykkprisen hun har fått ubetalt. Dersom hun ikke hadde innhentet bistand fra Serkan Bulut og håndtert og avsluttet sakene på en tilfredsstillende måte, innenfor den tiden hun selv hadde benyttet, ville det følgelig ikke vært tale om uberettigede utbetalinger. Det er heller ikke slik at Serkan Buluts arbeid innebar større innbetalinger i hver enkelt sak.

Spørsmålet er derfor om det «tilleggsarbeidet» som Serkan Bulut nedla i sakene, er en omgåelse som innebærer at utbetalingene likevel blir uberettigete. Lagmannsretten forstår staten dithen at den sentrale anførselen er at som følge av hans omfattende bistand i Larysa Buluts saker, der hun sto som den ansvarlige rettshjelper, var kontoret i stand til å ta imot langt flere klienter og kunne dermed generere høyere inntjening, basert på antall rettsrådssaker som utløste krav på seks timers bistand.

Om den aktuelle problemstillingen skriver tingretten følgende:

Etter rettens syn kan ikke spørsmålet om lovligheten av Serkan Buluts interne bistand løses individuelt ut fra de konkrete forholdene i vår sak. Spørsmålet må løses ut fra en generell fortolkning av regelverket. Dersom bistand fra interne rådgivere normalt tillates i stykkprissaker mener retten at Serkan Buluts interne bistand til Larysa Bulut også må ha vært tillatt selv om denne bistanden var omfattende og Serkan Bulut i tillegg hadde mistet sin advokatbevilling. Retten er følgelig ikke enig med Aker og Bærum tingrett når den ser ut til å legge til grunn at spørsmålet kan

løses på bakgrunn av de konkrete forholdene i denne saken (sitatet er inntatt i vår dom på side 22):

Problemet er slik retten ser det ikke at det i seg selv ytes rettshjelp av andre enn saksøkeren i saker med fri rettsråd. Det som er utfordringen er at saksøkeren har organisert sin virksomhet slik at rettshjelp på hennes saker ytes av en person som er fratatt muligheten til å jobbe som advokat, og hvor saksøker i tillegg påførte dette arbeidet på fakturagrunnlaget som lå til grunn for utbetalinger fra fylkesmannen slik at utbetalinger ble urettmessige.

Retten vil for øvrig bemerke at de framlagte eksemplene på «fakturagrunnlag» som ble innhentet i forbindelse med bokettersynet i Rettshjelp Bulut Co AS etter det opplyste aldri skal ha blitt sendt inn som grunnlag for noen utbetalinger fra staten. Som tidligere nevnt var det Larysa Buluts utfylling av egeninnvilgningsskjemaet på www.rettshjelp.no som dannet grunnlaget for utbetalingene av stykkpris. «Fakturagrunnlagene» ble først utlevert da statsforvalteren/tilsynsmyndighetene ønsket stikkprøver som viste hvor mye arbeid som var utført i utvalgte saker. Årsaken til at timelistene er betegnet «fakturagrunnlag» er ifølge Larysa Bulut at firmaets regnskaps- og timeføringssystem (Jussystemer) konsekvent omtaler timelister på en sak som fakturagrunnlag.

Slik retten forstod statens argumentasjon under hovedforhandlingen mener staten at en advokat/rettshjelper ikke har lov til å motta intern bistand fra andre enn eventuelle andre advokater/rettshjelpere i stykkprissaker. Forbudet mot å motta intern bistand gjelder etter statens syn selv om denne bistanden ikke inngår i beregningen av det timetallet som utløser stykkprisen. Begrunnelsen for dette er at advokaten/rettshjelperen selv er forventet å utføre det antall timer som saken krever. Slik retten forstår det, er dette en argumentasjon som vil slå til for alle stykkprissaker, det vil si både fritt rettsrådssaker, fri sakførselssaker med stykkpris (aktuelt i fylkesnemnda) og alle straffesaker med stykkpris. Staten har i hvert fall ikke pekt på noen forskjeller mellom de ulike stykkprissakene som skulle tilsi at intern bistand ville være greit i noen type stykkprissaker men ikke i andre.

Intern rettslig bistand kan tenkes gitt av ulike personer på et advokatkontor. Retten er enig med staten i at det ikke er naturlig å sammenligne Serkan Buluts bistand med det kontorarbeidet som en tradisjonell advokatsekretær utfører. En del moderne advokatassistenter utfører imidlertid juss-relatert arbeid som er mer sammenlignbart med Buluts interne bistand. Videre er det vel kjent at mange advokatfirmaer – også firmaer som jobber med stykkprissaker – regelmessig benytter studentpraktikanter («trainees»). Studentpraktikantenes arbeid er normalt av rettslig art. Dersom statens fortolkning av stykkprisregelverket skulle legges til grunn, ville det innebære at en forsvarer som honoreres med stykkpris i en straffesak ikke har anledning til å la en studentpraktikant gjøre rettskildesøk til bruk for prosedyren fordi forsvareren forutsettes å gjøre de nødvendige rettskildesøkene selv.

Statens regelforståelse synes å være basert på et premiss om at enhver stykkprissak forutsetter at det legges ned et bestemt antall arbeidstimer og at problemstillingen derfor er om advokaten/rettshjelperen kan overlate en del av de arbeidstimerne som saken uansett «krever» til andre. Sett i lys av funnene i den tidligere siterte analysen til Menon Economics kan det reises spørsmål om et slikt premiss er dekkende for hva

som faktisk er praksis blant advokater og rettshjelpere. Menons analyser viser at det er store forskjeller på hvor mye arbeid ulike advokater rapporterer at de legger ned i like saker. Et utgangspunkt om at enhver sak «krever» et visst antall arbeidstimer blir derfor, etter rettens syn, ikke helt riktig. Eksempelvis vil det arbeid en studentpraktikant bruker på å bistå forsvarer med rettskildesøk før en hovedforhandlingen ikke nødvendigvis være arbeid forsvareren selv ville nedlagt i saken uten den interne bistanden. For klienten og samfunnet vil det derfor, slik retten ser det, ikke nødvendigvis være en ulempe at en advokat eller rettshjelper har mulighet til å motta intern rettslig bistand fra andre på sitt kontor i arbeidet med stykkprissaker. Uttalelsene til Statens sivilrettsforvaltning (inntatt i vår dom på side 20) om at «en større del av betalingen gjelder bistand som er gitt av en person som ikke har krav på betaling etter salær- eller stykkprisforskriften» tyder på at sivilrettsforvaltningen har basert seg på et premiss om at Larysa Buluts saker «krevde» et visst antall arbeidstimer som oversteg de timene hun selv la ned i saken. Når hun ikke selv nedla det arbeidet i saken som den «krevde» oppfatter retten at sivilrettsforvaltningen mener at hun og Serkan Bulut har omgått regelverket.

Retten har vanskelig for å se at Statens sivilrettsforvaltnings fortolkning av regelverket har støtte i rettshjelploven og/eller stykkprisforskriften. Som tidligere nevnt har de salærfastsettende myndigheter ikke adgang etter stykkprisforskriften til å sette salæret ned under henvisning til at advokaten har brukt færre timer på saken enn det timeantallet som stykkprisbetalingen tar utgangspunkt i. Selv om det skulle bli avdekket at en advokat/rettshjelper systematisk bruker mindre tid på saken enn stykkprisbetalingen tar utgangspunkt i, er det fortsatt ikke noe i regelverket som tilsier at salæret kan settes ned av den grunn, så lenge de øvrige vilkårene for stykkprisutbetaling er oppfylt. Etter rettens syn er dette en generell svakhet ved stykkprissystemet. Denne generelle svakheten ved systemet er for øvrig også framhevet i Rettshjelpsutvalgets utredning (NOU 2020:5) punkt 20.2.5 *Stykkprisordningen gjør det lite lønnsomt å påta seg saker hvor rettshjelpsbehovet er stort*. All den tid ordningen er innrettet slik at Larysa Bulut ville hatt krav på utbetaling av stykkpris for det arbeidet hun alene har nedlagt i saken, har imidlertid retten vanskelig for å se at Serkan Buluts bistand på den samme saken kan anses som noen omgåelse av stykkprisforskriften.

Rettshjelploven § 2, som Statens sivilrettsforvaltning har henvist til i sin uttalelse, angir hvem som kan gi fri rettshjelp. I tillegg til at fri rettshjelp kan gis av advokater (bestemmelsens første ledd), følger det av bestemmelsens tredje ledd og forskrift av 9. oktober 1997 at fri rettshjelp også kan gis av den som har rett til å utøve rettshjelpsvirksomhet i medhold av domstolloven § 218 andre ledd. Det er på det rene at Serkan Bulut verken har eller hadde advokatbevilling eller tillatelse til å drive rettshjelp etter § 218 andre ledd. Dersom han hadde utøvd rettshjelpsvirksomhet i strid med rettshjelploven § 2 ville han følgelig også ha brutt det generelle rettsrådsmonopolet i domstolloven § 218. Staten anfører imidlertid ikke (lenger) at Serkan Bulut har brutt rettsrådsmonopolet ved sin interne bistand til Larysa Bulut. Så lenge Serkan Bulut ikke anklages for å ha brutt rettsrådsmonopolet kan han og Larysa Bulut vanskelig sies å ha brutt eller omgått reglen om hvem som kan gi rettshjelp i rettshjelploven § 2.

Lagmannsretten slutter seg i hovedsak til disse vurderingene. Lagmannsretten er enig at det ikke er rettslig grunnlag for et forbud mot rettshjelpers bruk av intern bistand.

Lagmannsretten vil videre fremheve at dersom det var blitt avdekket at Larysa Bulut gjennomgående brukte mindre tid på sakene enn stykkprisbetalingen tar utgangspunkt i, er det ikke nedfelt noen hjemmel i det gjeldende regelverket som tilsier at salæret hennes av den grunn skulle settes ned, så lenge de øvrige vilkårene for stykkprisutbetaling er oppfylt. Lagmannsretten tiltrer for øvrig tingrettens vurdering av at dette utgjør en generell svakhet ved stykkprissystemet. Lagmannsretten vil tilføye at grensen mellom å benytte stykkprissystemet lojalt og det å utnytte den tilliten som ligger i en stykkprisordning, er uklar og ikke direkte løst i gjeldende rett. Lagmannsretten er enig med staten i at en systematisk utnyttelse av muligheten til å benytte et lavt timeantall for rettshjelper og omfattende bruk av intern bistand vil kunne være et relevant moment når fornyet tillit skal vurderes etter domstolsloven § 230 første ledd nr. 1.

Lagmannsretten går så over til den konkrete vurderingen av dette momentet sett opp mot Serkans Bulut gjenerverv av den nødvendige tillit. Når Larysa Bulut uansett ville hatt krav på utbetalingen av stykkpris for det arbeidet hun alene har nedlagt i saken, er det etter lagmannsrettens syn ikke noen automatikk i at Serkan Buluts interne bistand kan anses som en kritikkverdig omgåelse av stykkprisforskriften. Stykkprissatsen er ment å skulle dekke alle innsatsfaktorene i tjenesten, inkludert bistand av saksbehandlere.

Lagmannsrettens flertall – lagdommerne Baumann og Ramm – mener likevel at det er grunnlag for å rette en viss kritikk mot ham og påpeker at regelverket også må ses i lys av at ordningen har en viktig prosessøkonomisk funksjon, og dessuten er tillitsbasert og som nevnt over, avhengig av stor grad av lojalitet fra advokater/rettshjelper. Dette burde i større grad vært respektert av Serkan Bulut, særlig sett hen til den reparasjonsfase han var i. Han nedla et påfallende stort arbeid i disse sakene, og lagmannsrettens flertall er ikke overbevist om at han i sin rolleforståelse kun opptrådte som saksbehandler. Brev sendt fra Larysa Bulut til myndighetene viser at hun selv var svært usikker på om ordningen hun og ektefellen praktiserte, og hvordan timene ble brukt, var innenfor stykkprisforskriftens rammer. Det fremkommer av hennes e-post 5. september 2019 til fylkesmannen følgende:

Jeg lurer på hva som er riktig å oppgi som medgått tid i mine saker: det er kun jeg som yter rettshjelp, men når skrivearbeid delegeres til min kollega Serkan Bulut som skriver utkastet. Ofte er det samlet sett at jeg jobber 3-4 timer på saken, men han jobber 2-3 timer i tillegg. Er det korrekt at jeg oppgir kun min tidsbruk eller begge samlet?

Tilsvarende følger av hennes e-post til Tilsynsrådet 3. desember 2019:

Jeg registrerer tid så godt det går an å gjøre, men ofte blir det samlet post eller flere eposter i en registreringspost som er skjønnsmessig fastsatt. Jeg søker fri rettshjelp hos Fylkesmannen etter at jeg har jobbet minst 2,54 timer med saken slik at det er lov å søke stykkpris, og en del arbeid med utkaster til brev i disse sakene bistår Serkan meg.

Det må legges til grunn at ektefellene delte denne informasjonen. Larysa Bulut oppga også til tilsynsmyndighetene å være under veiledning fra Serkan Bulut. I Asker og Bærum tingretts dom s. 22 heter det:

Det fremkommer videre av Serkan Buluts brev 5. mars 2019 til Tilsynsrådet at «Som rettshjelper har Kaliuta fått oppfølging og veiledning fra undertegnede på lik linje som en advokatfullmektig får fra sin prinsipal.» Dette gjentas i saksøkers brev til Tilsynsrådet samme dag hvor det fremkommer blant annet at saksøker «hele tiden har vært undergitt veiledning fra min tidligere prinsipal Serkan Bulut.» Dette gjentas også i saksøkers e-post 20. juni 2019: «Hvilken betydning har det faktumet at Serkan Bulut som har flere års erfaring som advokat jobber sammen med undertegnede og gir faglig veiledning?»

Flertallet bemerker videre at det også er flere stikkprøvene fra rettsrådssakene som viser at Serkan Bulut hadde arbeidsoppgaver som tilsier at han kan ha drevet rettshjelpsvirksomhet og ikke kun intern bistand. Dette ligger imidlertid utenfor lagmannsrettens oppgave å ta nærmere stilling til, da det ikke er påstått brudd på rettsrådsmonopolet.

Lagmannsrettens flertall kan, slik saken er opplyst, heller ikke utelukke at ekteparet Bulut innrettet seg slik at Serkan Buluts arbeid i rettsrådssakene skapte grunnlag for å ta imot flere klienter enn det Larysa Bulut selv kunne ha håndtert, og mener at de begge dessuten forsto at hans omfattende timebruk i sakene kunne skape uklarhet om hvem som ytet rettshjelpen, herunder fikk gjennomført og avsluttet oppdraget.

Lagmannsrettens flertall kan likevel ikke se at det er tilstrekkelig bevismessig dekning for å konstatere hos søkeren en systematisk, klanderverdig og/eller bevisst omgåelse av regelverket, for med dette urettmessig å foranledige flere stykkprissaker for rettshjelper. Det ville i så fall utelukket gjenerverv av tilliten. På den ene siden var ikke fremgangsmåten som ble benyttet, godt egnet til å underbygge Serkan Buluts vilje til forbedring og endring. På den andre siden må det vektlegges i positiv retning at Rettshjelp Bulut & Co etter uttalelsen til Statens sivilrettsforvaltning i brev 13. desember 2019 endret sin praksis. Serkan Bulut har etter dette ikke arbeidet med disse sakene. Statsforvalteren har heller ikke fremmet krav om tilbakebetaling av stykkprisen.

Mindretallet – ekstraordinær lagdommer Mo – mener for sin del at det er for svakt grunnlag i denne saken til å rette noen kritikk mot Serkan Bulut i denne sammenheng. For så vidt gjelder forståelsen av regelverket, tiltrer denne dommer tingrettens og flertallets bemerkninger. Denne dommer finner heller ikke spor av forsøk fra Buluts side på å kamuflere måten rettshjelpforetaket innrettet seg på, hvilket man ville ventet dersom det forelå noen omgåelseshensikt. Mindretallet er enig i at det vil gå en grense hvor den registrerte rettshjelperen nærmest fremgår som en proforma frontfigur, og at dette vil være en illojal utnyttelse av regelverket. Etter denne dommerens oppfatning er det ikke bevismessig grunnlag for en slik konklusjon her. Denne dommer vil også for sin del tilføye

at det i utgangspunktet heller ikke er kritikkverdig å innrette seg slik at en virksomhet drives på mest mulig effektiv og inntektsbringende måte. Dette er et samfunnsøkonomisk gode. Det er først når effektiviteten fører til brudd på annet regelverk at det er grunnlag for kritikk. Men de konsekvenser et slikt brudd kan tenkes å få, må det også kreves at de reglene det påstås brudd på, gir klare anvisninger på hva som er rett og galt. Det er ikke tilfellet her.

Oppsummert finner den samlede lagmannsrett at organiseringen av Rettshjelp Bulut & Co ikke innebar ulovligheter og følgelig ikke kan tillegges en slik utslagsgivende negativ effekt ved spørsmålet om han har gjenvunnet tilliten, som det Tilsynsrådet har lagt til grunn i vedtaket.

c) Øvrige etterfølgende forhold

Lagmannsretten finner at Serkan Buluts opptreden i etterkant av vedtakene var uheldig, og at hans opptak av samtaler og øvrige pågang mot enkeltpersoner var kritikkverdig. Det vises for øvrig til tingrettens vurdering som tiltres. Lagmannsretten kan likevel ikke se at disse forholdene i seg selv kan begrunne et så vesentlig avvik som kreves for at terskelen for å ha mistet den nødvendige tillit som er nødvendig i yrket er oppfylt. Lagmannsretten er enig med tingretten at det må anses formildende at han opptrådte som privatperson i egen sak.

d) Samlet vurdering av vilkårene i domstolsloven § 220 fjerde ledd, jf. § 230 første ledd nr. 1.

Lagmannsretten har konkludert med at forholdene som utløste tilbakekallet utgjør omfattende og alvorlige brudd på profesjonelle plikter som normalt tilsier en tapsperiode på minst to år. Det er på rene at det på vedtakstidspunktet var gått fire år siden tilbakekallet.

Serkan Bulut har i tiden etter tilbakekallet skapt en del usikkerhet om han innrettet rettshjelpvirksomheten, som han var daglig leder for, slik at en betydelig del av det juridiske arbeidet i realiteten ble satt ut til ham, selv om han verken var advokat eller rettshjelper. Som det fremgår i punkt b ovenfor har lagmannsretten et delt syn på kritikkverdigheten av dette. Intern bistand var imidlertid ikke ulovlig etter rettshjelploven eller stykkprisordningen, og Bulut Rettshjelp & Co innordnet dessuten sin virksomhet etter brevet fra Statens sivilforvaltning 13. desember 2019.

Hva gjelder den etterfølgende adferd, finner lagmannsretten at Serkan Bulut opptrådte kritikkverdig, men at dette ikke kan tillegges avgjørende vekt alene.

Lagmannsretten har etter en helhetsvurdering kommet til at Serkan Bulut på vedtakstidspunktet hadde gjenvunnet «den tillit som er nødvendig i yrket», og at vilkårene for ny utstedelse av advokatbevilling følgelig var oppfylt. Det er lagt avgjørende vekt på at terskelen for tilbakekall skal være høy, og at et tilbakekall som følge av manglende tillit er inngripende. De kritikkverdige forhold er derfor ikke tillagt bestemmende vekt, sett på bakgrunn av inngrepets styrke.

Tilsynsrådet vedtak om å avslå Serkan Buluts søknad om bevilling i vedtaket 16. desember 2021 er etter dette ugyldig. På dette punktet blir dermed anken å forkaste.

8. *Krav om erstatning*

Lagmannsretten har kommet til at erstatningskravet ikke tas til følge.

Innledningsvis bemerkes at den klare hovedregelen er at det ikke er grunnlag for objektiv ansvar for staten ved ugyldige forvaltningsvedtak. Unntak gjelder ved særlig inngripende myndighetsutøvelse eller der andre særlige hensyn gjør seg gjeldende, jf. Rt-2010-291 og HR-2019-2396-A. I Rt-2005-416, som gjaldt spørsmålet om en advokat som hadde fått sin bevilling tilbakekalt på bakgrunn av en formalovertredelse, hadde krav på ny advokatbevilling straks forholdet var brakt i orden, kom Høyesteretts flertall til at Tilsynsrådet kunne avgjøre den nye søknaden om bevilling, og at det ikke var anledning til å avslå søknaden når forholdene som førte til tilbakekallet, var brakt i orden, jf. domstoloven § 220. Staten ble pålagt erstatningsansvar på objektivt grunnlag for den uhjemlede myndighetsutøvelsen med pønalt preg som fratok advokaten muligheten til å utøve sitt yrke. Lagmannsretten mener at denne saken skiller seg atskillig fra saken her, som gjelder den langt bredere vurderingen av tilbakekall etter domstoloven § 230 første ledd nr. 1, der både hensynet til advokatstanden, det rettsøkende publikum og samfunnet for øvrig skal ivaretas. Samlet finner ikke lagmannsretten grunnlag for å fravike hovedregelen.

Med hensyn til et arbeidsgiveransvar for feil rettanvendelse mener lagmannsretten at det for så vidt ikke er feil regelforståelse at en systematisk utnyttelse av det tillitbaserte regelverket for rettshjelp og stykkpris kunne føre til tap av tillit, selv om det i seg selv ikke var ulovlig å innhente intern bistand i stykkprissaker. Det er derfor ikke uforsvarlig rettanvendelse at Tilsynsrådet har vektlagt dette spørsmålet. Tilsynsmyndighetene må, slik staten har anført, ha et visst spillerom for feilvurdering ved et rettsanvendelsesskjønn, jf. blant annet HR-2019-2396-A avsnitt 68 og 71. Det må også vektlegges at en rekke instanser har bygget på samme forståelse. Samlet sett mener lagmannsretten at Tilsynsrådets rettsanvendelse har vært forsvarlig.

Lagmannsrettens konklusjon er at det ikke foreligger erstatningsgrunnlag, verken på objektivt eller subjektivt grunnlag.

Etter dette tas anken på dette punkt til følge, og staten frifinnes.

9. *Sakskostnader*

Anken har delvis ført frem. Etter tvisteloven § 20-3 kan en part som har fått medhold av betydning uten å vinne saken, jf. § 20-2, helt eller delvis tilkjennes sakskostnader av motparten hvis tungtveiende grunner tilsier det. I tillegg til momentene i tvisteloven § 20-2 tredje ledd annet punktum skal det legges særlig vekt på hvor mye parten har fått medhold, og andelen av sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken. Lagmannsretten mener at Serkan Bulut i medhold av denne bestemmelsen skal tilkjennes fulle sakskostnader, idet ugyldighetsspørsmålet har stått helt sentralt i ankesaken og for ham gjelder et spørsmål av stor velferdsmessig betydning. Advokat Wågheim har fremlagt en salæroppgave på kr 424 850, samt utlegg til prosessfullmektig kr 7 475, totalt kr 432 325. Det er ikke fremmet krav om mva. Lagmannsretten anser utgiftene som nødvendige, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd. Det gjøres ikke endringer i tingrettens sakskostnadsavgjørelse, jf. tvisteloven § 20-9.

Dommen er i sitt resultat enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Anken over tingsrettens domsslutning post 1 og 5 forkastes.
2. Staten v/Tilsynsrådet for advokatvirksomhet frifinnes for kravet om erstatning.
3. Staten v/Tilsynsrådet for advokatvirksomhet dømmes til å erstatte Serkan Bulut sakskostnader for lagmannsretten med kroner 432 325- firehundreogtrettitotusen trehundreogtjuefem innen to uker fra dommens forkynnelse.

Elizabeth Baumann

Jeg bekrefter at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold ved e-post 19. juli 2022, jf. signaturforskriften § 4 andre og tredje ledd.

Elizabeth Baumann

Dokument i samsvar med original:
Beate Kyung Næss